Publicație lunară editată de DACIA REVIVAL INTERNATIONAL SOCIETY

DACIA magazin

Director fondator: Dr. Napoleon Săvescu

Nr. 15 - septembrie 2004

PRIVIND LA SARMISEGETUSA CU TRISTEȚE

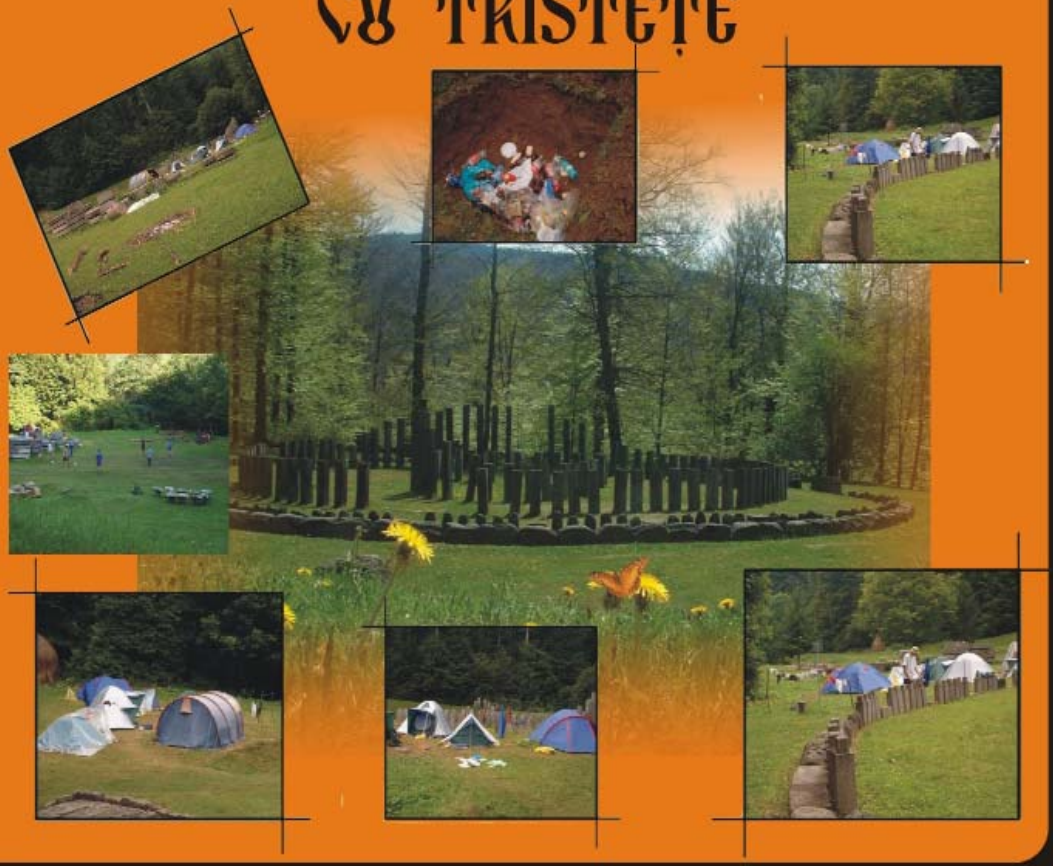

Pentru lichidarea unui popor se începe prin a-i altera, a-i șterge memoria: îi distrugi cărțile, cultura, religia, istoria și apoi vine altcineva îi va scrie alte cărți îi va da altă religie, altă cultură îi va inventa o altă istorie (de origine latină ori slavică după momentul politic). Între timp poporul începe să uite ceea ce este sau ceea ce a fost, iar cei din jur vor uita și mai repede: limba nu va mai fi decât un simplu element de folclor care, mai devreme sau mai târziu, va muri de moarte naturală. Noile forme istorice vor aduce elemente și simboluri noi de adorație care le vor îndepărta pe cele vechi. Din vechiul start spiritual vor rămâne undeva la un etaj inferior al cunoașterii, numai câteva cuvinte, expresii, tradiții, impresii, fragmente, nume de localități, munți și ape, fără un înțeles aparent. Formele vechi care cândva, au ocupat valența transcedentalului vor fi deplasate de formele noi care vor dicta componența și funcțiile «noului popor» așa cum s-a întîmplat cu noi.

Dr. NAPOLEON SĂVESCU

SUMAR

Noi nu suntem urmaşii Romei- Periplul lui Enea din Tracia până în Valea Tibrului stă la originea înrudirii limbilor dacice şi romane,şi a războiului fratricid care a avut loc la106.
Dr Napoleon Săvescu pag 2

Regii geto-daci de la Dromihete la Decebal- O pertinentă trecere în revistă a celor mai importanți conducători geto-daci de-alungul zbuciumatei istorii.
Conf.dr.G.D.Iscru pag 8

A dispărut scrierea dacilor?- O întrebare care aşteaptă de sute de ani un răspuns,şi căreia istoricii contemporani îi dau o importanță nepermis de mică.
Alexandru Strachină pag 12

Naganul şi drepturile omului - Condamnare logică şi fățişă a actelor de barbarie şi de încălcare flagrantă a drepturilor omului de către regimul separatist de la Tiraspol.
Ing. Niculae Spiroiu pag 17

O cronică a poporului daco-român pe plăcuțe de plumb-Două din plăcuțele de plumb de la Sinaia îşi dezvăluie secretele în traducerea reputatului traducător.
Adrian Bucurescu pag 18

Stefan cel mare erou al neamului daco-român - o nouă evocare în Anul Ştefan cel Mare a celui mai strălucit conducător pe care neamul nostru l-a avut în întreaga sa istorie.
Dr.Napoleon Săvescu pag 20

Zamolxis, primul legiuitor al geților – Continuăm publicarea în serial a memorabilei lucrări care aduce elemente importante ale vechii istorii a dacilor.
Carolus Lundius pag 23

Dac şi Dacia denumiri proscrise o mie de ani- O trecere în revistă a zbuciumatei perioade dintre secolele IV – XIII când ostilitatea romanilor față de daci s-a perpetuat în mod nefericit.
Ing. Dan Ioan Predoiu pag 26

EDITORIAL

PRIVIND LA SARMISEGETUSA CU TRISTEȚE

Vladimir Brilinsky

Luna trecută s-a împlinit un an de la memorabila vizită a ministrului culturii Răsvan Theodorescu în Munții Orăştiei. La vremea respectivă tratam acest fapt ca un eveniment remarcabil, mai ales că această vizită se încheia glorios cu nişte măsuri şi promisiuni lansate şi menite a aduce normalitatea la Sarmisegetusa Regia. Din păcate a trecut un an şi promisiunile au rămas doar promisiuni.Betoanele lui Ceauşescu tronează mai departe, caraghios şi sinistru în mijlocul valoroaselor vestigii dacice, arheologii care fac săpături sunt tot aceiaşi ai şcolii Cluj, fară a fi deranjați de echipe din alte centre universitare de dincolo de Carpați, aşa cum sugera ministrul, cele 15 miliarde promise s-au dus pe apa...Grădiştii, drumul de acces spre cetăți este parcă mai rău ca niciodată, şi tot aşa din promisiune în promisiune neonorată,Sarmisegetusa rămîne pentru cel puțin încă un an a nimănui,într-un haos şi o mizerie greu de descris.Ca şi predecesorii săi, nişte iluştrii ignoranți ai templului neamului românesc, actualul şi posibil în cîteva luni fostul ministru al culturii ar putea să-şi înscrie numele pe lista penibilă a celor pe care istoria îi va reține ca pe distrugătorii Sarmisegetusei.Căci de, vorba francezului, a promite este nobil si a respecta promisiunea este burghez ,iar domnul ministru mai are timp să devină burghez în beneficiul neamului românesc.Pînă la alegeri mai e ceva timp.

Şi dacă veni vorba de haos, a mai trecut o vară şi o campanie de săpături la Sarmisegetusa, campanie însoțită de spectacolul grotesc şi parcă fără de sfîrşit pe care arheologii din Cluj îl oferă an de an celor care vin să vadă locul de baştină al românilor.Dacă la Stonehenge nu îți este permis nici măcar să calci iarba, dacă pe Acropole trebuie să te ştergi pe picioare înainte de a urca, la Sarmisegetusa în Incinta Sacră,(oare de ce i se mai spune Sacră ?) vizitatorii din aceasta vară au putut admira într-o imen-

Sarmisegetusa în mizerie

să silă şi neputință o privelişte greu de digerat.O adevărată privelişte a sfidării bunului simț.

Corturi întinse peste tot,chiloți, ciorapi şi alte cîrpe puse la uscat pe Soarele de andezit,meciuri de fotbal încinse între sanctuare, focuri de tabără, toate acompaniate de manelele cele de toată ziua, (nu de alta, dar să aibe arheologii spor la muncă), toate acestea întregeau un tablou al milei şi al deznădejdii.

Disprețul celor ce conduc şantierul arheologic față de vizitatorii acestor locuri,aroganța cu care ei motivează acest balamuc organizat, nu fac decît să arunce încă o dată cu noroi în respectul pe care orice român întreg la minte ar trebui să-l aibe față de istoria neamului său, față de adevăratele valori patrimoniale lăsate moştenire de mii de ani.

Istoria neştiută a românilor

NOI NU SUNTEM URMAȘII ROMEI

• *Dr. Napoleon Săvescu*

DESPRE TRACUL ENEA STRĂLUCITORUL ȘI ENEIDA

(Continuare din revista Dacia Magazin nr. 14)

Vergilius, (70-19 î.d.H.) cel mai mare poet latin, l-a imortalizat pe Enea, ca erou al celebrului său poem epic Aeneida, care este marea epopee a poporului român. Faptele lui Enea din timpul războiului greco-troian sunt amintite grecilor, fiind întrecut în vitejie doar de Hector. Legenda spune că, de fapt, războiul troian a pornit întâmplător chiar din cauza lui Enea, în următoarele împrejurări: când flota grecească s-a oprit la țărmul din fața cetății pelasgice Troia, grecii stăteau cuminți pe vasele lor, neîndrăznind să coboare pe țărm, pentru că o profeție spunea că primul grec ce va coborî pe pământ va fi şi primul care va muri în acest război troian.

Grecii sosiți în urmă (1900-1400 î.d.H.) din estul Mării Caspice în patru valuri: ahei, ionieni, dorieni şi eolieni nu mai sunt acum o hoardă barbară, ci un popor de luptători organizați, care după ce au absorbit noțiunile de civilizație ale popoarelor din jur: pelasgi (traci, daci, carpato-danubieni), egipteni, şi-au construit o civilizație „proprie“ pe care voiau s-o răspândească prin forță, avizi de continuă cucerire şi jefuire a cetăților bogate din jur, precum turcii şi ruşii o vor face mai târziu.

Regele cetății Philace, Trotesilaos, care participă la război, de partea grecilor, cu 40 de vase şi cu oameni de luptă, a sărit cu îndrăzneală pe țărm, fiind ucis de Enea. Prinț din familia domnitoare pelasgică a Troiei, Enea era fiul lui Anchise şi al Afroditei, zeița frumuseții; Afrodita I-a spus lui Anchise să nu dezvăluie nimănui şi niciodată originea divină a lui Enea. Dar Anchise, la un pahar de vin cu prietenii, s-a lăudat că el s-a culcat cu Afrodita. Zeița i-a pedepsit pe Anchise, betegindu-l de picioare. Astfel că Anchise a rămas invalid. Totuşi lipsa de discreție a lui Anchise nu a avut repercusiuni şi pentru Enea. Afrodita a rămas o mamă iubitoare; el s-a bucurat de ajutorul mamei lui, oriunde şi oricând a avut nevoie.

Când, în al zecelea an de război, grecii au reuşit să cucerească Troia şi să-i dea foc, nu tot poporul troian a fost nimicit prin foc şi sabie, o parte dintre ei, în special femeile, au fost luate în sclavie de căpeteniile grecilor. Printre cei care au reuşit să scape nevătămați a fost şi Enea care, ajutat de mama lui, şi-a luat familia, pe tatăl său Anchise în cârcă (unii spun că pe umeri), pe micul IULIU (Ascaniu, cum grecii îl vor numi mai târziu), fiul său, care alerga alături de Enea, ținându-l de mână, de mama sa Creusa, fiica regelui Priam, şi o parte din rudele sale apropiate; numai că în învălmăşeala creată de cei care alergau în toate părțile şi mai ales din cauza nopții, Creusa a dispărut, astfel că Enea a ajuns la corabie fără ea. Ajutați de întunericul nopții şi de Afrodita, Enea şi oamenii lui au reuşit să se strecoare prin flota grecească şi să pornească în călătoria lor pe Marea Tracică (Egee).

Aeneida lui Vergilius îl poartă pe tracul Enea într-o călătorie lungă până îl aduce în Italia, unde era destinul lui şi unde trebuia să pornească o națiune nouă şi un imperiu, care urma să domine lumea timp de aproape un mileniu, un imperiu ce-l va avea ca nucleu de origine pe tracul Enea şi pelasgii lui. Vergilius a trăit în timpul domniei împăratului Octavian August. El era poetul preferat al împăratului şi al lui Mecena, era perioada de aur a literaturii latine, Ovidius şi Horațius secondându-l cu cinste.

Înainte de Vergilius literatura latină a avut şi alți poeți epici: pe Ennius (239-169 î.d.H.), grec prin naştere, care a scris o epopee (Annale) în care cânta istoria Romei; pe Naevius (270-200 î.d.H.) care a scris tragedii şi comedii, în care ataca aristocrația romană; după Vergiliu, un poet epic remarcabil a fost şi Lucan (39-65 d.H.), nepotul filosofului Seneca; el a scris o epopee Pharsale despre lupta dintre Caesar şi Pompei. Aşa că, imperiul roman, care-şi trăia apogeul în timpul lui August, de fapt, nu avea o epopee națională. Această sarcină a

preluat-o Vergilius, poet foarte educat şi fin, inclusiv versificator. El a compus epopeea naţională, în 12 cânturi, AENEIDA. Deşi ca structură opera sa imită Iliada şi Odyssea lui Homer, geniul său personal se vede clar în perfecţiunea absolută a stilului său şi armonia versificării. El nu şi-a încheiat opera, deşi a lucrat la ea ultimii 10 ani (29-19 î.d.H.) din viaţa sa.

Vergilius era foarte exigent cu propria sa operă, pe care nu o considera vrednică a fi comparată cu opera lui Homer şi intenţionează chiar să o distrugă. Numai moartea lui prematură a salvat Aeneida de la pieire. Aeneida a fost concepută cu intenţia de a exalta imperiul şi poporul roman; se simţea necesitatea unei epopei naţionale şi a unui erou naţional, cu rădăcini în istorie şi origine divină. Tracul Enea, cel care fugea din Troia în flăcări, era OM. În ultimul cânt, Enea, învingătorul lui Turnus şi întemeietorul dinastiei şi poporului roman, este un Supra-OM, un Semizeu – ori a fi „OM" – în cultura vedică – înseamnă deja a fi semizeu. După ce a reuşit să se desprindă de ţărmul din faţa Troiei, Enea şi pelasgii lui erau dornici să găsească cât mai repede un loc unde să se aşeze şi să clădească un nou oraş. Dar, deşi au încercat de mai multe ori, ei au fost nevoiţi să plece mai departe împinşi de evenimentele neplăcute. Enea a fost avertizat în vis că ţara ce-i este destinată este undeva departe, în vest, Italia, care în zilele acelea era cunoscută ca Hesperia, ţara de la apus. În acel moment, Enea şi troienii lui se aflau în Creta şi deşi, ţara promisă era undeva foarte departe, totuşi ei erau satisfăcuţi că, cel puţin, într-o zi, vor avea un loc al lor unde să se stabilească. Şi au pornit imediat la drum. La una din escale au avut plăcerea şi uimirea să se întâlnească cu Andromaca, fosta soţie a vărului lor, Hector. Când după distrugerea Troiei căpeteniile grecilor au împărţit între ei femeile troiene capturate ca sclave, Andromaca fusese dată lui Neoptolemus (numit uneori Pyrrhus) fiul lui Achilles cu Deidamia (acest Neoptolomus era omul care îl ucisese pe regele Priam în faţa altarului unde se refugiase).

Neoptolomus a abandonat-o curând pe Andromaca pentru Hermiona, fiica Elenei. Dar el nu a supravieţuit prea mult acestei căsătorii astfel că după moartea lui, Andromaca se căsătorise cu profetul troian Helenus. Andromaca şi Helenus i-au primit cu multă bucurie pe Enea şi pelasgii lui – în fapt, Enea fusese cumnatul Andromacăi prin soţul ei Hector şi sora lui, Creusa, prima soţie a lui Enea. Ei le-au dat cele de trebuinţă şi înainte de despărţire Helenus i-a dat lui Enea sfaturi preţioase în legătură cu călătoria lui viitoare până în Italia – Hesperia; astfel el l-a sfătuit să nu se stabilească pe coasta de est a Italiei unde sunt foarte mulţi greci; lui Enea, îi era destinată coasta de vest ceva mai spre nord, dar să nu ia cumva drumul scurt dintre Italia şi Sicilia unde sunt stâncile Scylla şi Charybda (Messina de astăzi), ci să facă un drum mai lung, dar mai sigur, ocolind Sicilia pe la vest. După ce au atins colţul sud-estic al Italiei, Enea a continuat drumul spre sud, sud-vest aşa cum le spusese Helenus, numai că acesta, necunoscând exact care este situaţia de fapt a Siciliei, nu le-a spus pelasgilor să nu coboare pe ţărmul sudic al Siciliei, unde locuiau Ciclopii. Obişnuit, când se însera, ei trăgeau la mal unde înnoptau, iar dimineaţa plecau mai departe. Aşa s-a întâmplat şi de data asta. Probabil că ei ar fi fost prinşi şi mâncaţi de Ciclopii lui Polyphemus, dacă nu se trezeau dimineaţa foarte devreme şi dacă nu alerga la ei un om, în zdrenţe, care să le spună să plece imediat de la ţărm ca să nu cadă în mâinile Ciclopilor; acest om era unul din tovarăşii lui Ullyse, lăsat în urmă, neintenţionat, în peştera lui Polyphemus când Ullyse şi oamenii lui reuşiseră să se elibereze (după ce Ullyse reuşise să-l îmbete şi să-l orbească pe Ciclop). De-abia se desprinseră vasele tracului Enea de ţărm, când apăru Polyphemus, care se îndrepta spre apă să-şi spele orbita goală; auzind sunetul lopeţilor ce loveau apa, şi-a dat seama că trebuie să fie nişte oameni pe aproape şi a intrat în apă după ei, dar vasele erau suficient de îndepărtate de mal.

De-abia scăpaţi de acest pericol, pelasgii au dat peste altul şi mai grozav: Junona, care îi ura pe troieni de când cu povestea cu Paris, care o preferase pe Afrodita, şi ştia că Roma va fi întemeiată de oameni cu sânge tracic, troian şi că după multe generaţii acest oraş va distruge Carthagina, oraşul ei cel mai drag, a încercat să-i oprească pe pelasgi din drumul lor către Italia. Cu ajutorul lui Aeolus, regele vânturilor, a iscat o furtună îngrozitoare, în intenţia de a-l îneca pe Enea. Dar Neptun, căruia nu i-a convenit deloc ca sora lui Junona să se amestece în treburile lui, l-a admonestat serios pe Aeolus, care a liniştit imediat apele, permiţând astfel troienilor să tragă la ţărm; numai că de astă dată ei erau pe coasta Africii, nu departe de Carthagina.

Carthagina fusese fondată de o femeie, Didona (sau Elissa), fiica regelui Tyr-ului, Mutto, sora lui Pygmalion (nu sculptorul cu acelaşi nume care s-a îndrăgostit de Galathea, propria lui sculptură). Soţul Didonei, Siche, fusese ucis de Pygmalion care căuta să o omoare şi pe ea. Didona a reuşit să fugă din Tyr cu o mână de oameni şi a navigat pe Mediterana un drum lung până a

ajuns în colțul unei peninsule africane unde a fondat Carthagina. Ea era încă regina orașului, era foarte frumoasă și… văduvă.

Junona, văzându-l pe Enea la un pas de Carthagina și de Didona, a plănuit imediat cum să-l oprească pe tracul Enea din drumul său spre Italia; soluția era să-l încurce cu Didona.

Dar planul Junonei nu-i convenea deloc Afroditei, care dorea ca fiul ei să nu încerce sentimente deosebite pentru Didona, ci relația lui cu ea să se limiteze la atât cât să-I folosească lui să obțină de la ea numai ce avea el nevoie. Dar, pentru că Didona, la rândul ei, nu ceda ușor unor sentimente prea afectuoase față de bărbați (refuzase deja nenumărate cereri în căsătorie ale regilor din regiune) zeița l-a trimis pe Cupidon să pună pe jăratec inima Didonei atunci când se va întâlni cu Enea.

Dimineața, însoțit de credinciosul său prieten Achate, Enea a părăsit corabia și a plecat în recunoaștere, ca să știe pe ce tărâmuri erau. Afrodita, deghizată, i-a întâmpinat, le-a spus unde se aflau și i-a sfătuit să meargă direct la Carthagina unde regina Didona, mai mult ca sigur, îi va ajuta. Ea i-a învăluit pe cei doi într-un val de ceață. Fără ca ei să știe că au devenit invizibili, au intrat în cetate și au mers pe străzile aglomerate, fără a fi văzuți. Când au ajuns în fața unui templu monumental pe pereții căruia erau sculptate chiar scene din războiul pelasgic troian, ei s-au oprit în admirație. Tocmai atunci se apropia și Didona însoțită de un grup de femei. Afrodita a ridicat vălul ce ascundea pe Enea, apărând în fața Didonei drept și frumos. Când Enea i-a spus cine este, regina i-a urat lui și tuturor oamenilor lui bun venit în orașul ei. Ea a dat un splendid banchet în cinstea troienilor. Enea i-a povestit întreaga lor istorie de la căderea Troiei până la sosirea la Carthagina. Pentru Didona erau suficiente fapte eroice auzite ca să se îndrăgostească de Enea; dar și Cupidon era prezent să faciliteze lucrurile. Bineînțeles că Didona se îndrăgostise în așa chip încât l-a făcut părtaș la conducerea orașului, i-a convins pe concetățenii ei să-l accepte ca pe un conducător, să dea serbări în cinstea lor și să organizeze vânători pentru ei. Ea nu cerea altceva în schimb decât … dragostea tracului Enea. Acesta era atât de mulțumit de schimbarea lucrurilor încât se gândea foarte serios să rămână definitiv la Carthagina. Dar Jupiter nu dormea. El promisese fiicei lui, Afrodita, că Enea își va urma soarta și va crea în Italia un popor care, cândva, va supune și conduce lumea. Așadar, el l-a trimis pe zeul Mercur cu un mesaj fără echivoc pentru Enea. Mercur l-a întâlnit pe Enea, singur, plimbându-se pe malul mării, îmbrăcat în haine scumpe și încins cu arme artistic lucrate, toate daruri ale Didonei.

„Cât vei mai pierde timpul tău aici în lux?“ o voce severă l-a oprit pe loc. Enea se întoarse și zeul Mercur era în fața lui. „Conducătorul cerului m-a trimis să-ți spun să părăsești Carthagina și să cauți regatul care este destinul tău“. Cu aceste cuvinte zeul dispăru, lăsându-l îngândurat pe Enea, convins că trebuie să îndeplinească ordinul lui Jupiter, conștient, însă, cât de dificilă va fi despărțirea de Didona. Enea își cheamă oamenii și le ordonă să fie pregătiți pentru plecare, dar să facă totul în secret ca să nu se afle. Totuși Didona a aflat și a trimis după el. La început Didona a fost amabilă cu el și i-a reamintit tot ceea ce făcuse ea pentru el și oamenii lui. Enea îi răspunse că el nu este omul care să nege tot binele pe care l-a făcut lor, dar că el nu s-a căsătorit cu ea și este liber s-o părăsească oricând dorește; și că Jupiter i-a ordonat să plece și el trebuie să se supună. Didona a fugit și s-a ascuns în palat, extrem de îndurerată. În aceeași seară troienii s-au îmbarcat și au părăsit Carthagina. De pe mare, Enea și-a aruncat o ultimă privire înspre orașul în care trăise fericit și a văzut zidurile orașului luminate de un mare foc, fără să știe că privea la rugul funerar al Didonei care, auzind de plecarea lui Enea, s-a urcat pe rug și și-a provocat singură moartea cu un pumnal.

Călătoria pe mare până pe coasta de vest a Italiei a fost foarte plăcută în comparație cu furtunile prin care trecuseră înainte. Profetul Helenus îi spusese lui Enea că imediat ce ajunge în Italia s-o caute pe profeteasa Sibyl la peștera ei de la Cumae, o femeie foarte înțeleaptă, care îi va prezice viitorul și-i va da sfaturi în ceea ce are de făcut. Enea a găsit-o și ea i-a spus că el va trebui să se întâlnească cu tatăl său Anchise, care murise chiar înainte de marea furtună, și de la care va afla tot ce vrea să știe. Sibyl l-a avertizat că drumul în lumea de jos nu va fi ușor, dar dacă el, Enea, este hotărât să întreprindă această călătorie dificilă, ea îl va însoți. Dar mai întâi el trebuie să găsească „ramura de aur“ fără de care nu se poate intra în Infern. Enea însoțit Achate a început imediat să caute ramura de aur dar, toate căutările lor, în cele mai dese păduri, au dat greș. Tocmai când ajunseseră la disperare, au văzut două turturele, păsările Afroditei, care zburând lin s-au așezat pe ramurile unui arbore cu frunze galbene strălucitoare, nu departe de lacul Avernus unde era și intrarea către Infern. Enea a luat ramura de aur din arborele cu frunze galbene și a dus-o Sibylei. La căderea nopții, după ce au sacrificat patru boi negri, în cinstea zeiței nopții, Heca-

te, Sibyl a intrat în peşteră, urmată de Enea. Călătoria spre Infern a fost într-adevăr înspăimântătoare, însă cei doi au ajuns, în final, la joncțiunea celor două râuri din Infern, Cocytus şi Acheron, unde Charon, bătrânul barcagiu transporta sufletele de pe un mal pe celălalt. La început, Charon nu a fost de acord să-i transporte pe cei doi peste râu, spunând că el transporta cu barca numai morți nu şi vii, însă la vederea ramurii de aur, a acceptat să-i treacă dincolo. Pe malul opus îi aştepta însă câinele cu trei capete, Cerberus, care păzea cu străşnicie trecerea şi nu lăsa pe nimeni să treacă mai departe. Dar Sibyl pregătise pentru el o bucată de prăjitură cu care trecerea a fost rezolvată uşor. Călătoria a continuat sub semnul terorii pe care a încercat-o Enea la vederea torturilor la care erau supuse sufletele celor care aveau de ispăşit păcate din viața lor anterioară. În drum au trecut şi pe lângă Valea Plângerilor, unde erau nefericiții îndrăgostiți care se sinuciseseră. Aici, Enea a văzut-o pe Didona. Enea a început să plângă când s-a apropiat de ea. „Am fost eu cauza morții tale? Jur că te-am părăsit împotriva voinței mele". Ea nici nu i-a răspuns şi nici nu l-a privit rămânând rece ca o stâncă de marmură. Enea a fost foarte emoționat de această întâlnire şi şi-a şters mult timp lacrimile după ce a pierdut-o din vedere. În fine au ajuns la o bifurcare de drumuri unde Enea a fost sfătuit de Sibyl să fixeze ramura de aur pe zidul care delimita cele două drumuri: drumul din stânga ducea spre Infern, iar cel din dreapta spre Câmpiile Elizee, unde Enea urma să-şi întâlnească tatăl, Anchise. Câmpiile Elizee erau un loc foarte plăcut. Aici locuiau poeții, eroii şi toți care în viața lor pământească îşi ajutaseră semenii. Printre ei era şi Anchise, care l-a salutat pe fiul său cu multă bucurie. Amândoi şi-au şters lacrimi de fericire pentru această stranie întâlnire dintre un mort, Anchise, şi un viu, Enea, a cărui dragoste pentru tatăl său fusese atât de profundă încât să vină printre morți. Tatăl şi fiul au avut multe să-şi spună. Anchise l-a dus pe Enea la râul Lethe, râul uitării depline, pe malul căruia aşteptau toți cei care, bând din apa râului, uitau totul despre viața lor anterioară şi urmau să pornească o nouă viață pe pământ. Anchise i-a arătat fiului său pe toți strămoşii lor şi pe toți urmaşii lor, până mult departe în timp, viitorii romani, stăpânitorii lumii, numindu-i pe fiecare, unul câte unul. În final, i-a dat sfaturi cum să-şi stabilească el reşedința, în Italia, şi cum să depăşească toate necazurile care îl aşteptau. Apoi s-au despărțit, destul de calm, ştiind că în curând se vor reîntâlni, când Enea va ajunge la capătul zilelor sale pe pământ. Enea şi Sibyl au reluat drumul lor înapoi pe pământ unde s-au despărțit, Enea întorcându-se la corabia lui. A doua zi dimineață, Enea a început navigația spre nord în căutarea pământului făgăduit, undeva la vărsarea Tibrului în mare.

Dar pe Enea şi pe oamenii lui îi aşteptau şi alte încercări teribile, cauza lor fiind tot Junona. Ea i-a incitat pe latini şi rutuli, popoarele cele mai puternice din regiune, să se opună la aşezarea pelasgilor pe teritoriul lor. Totuşi regele latinilor, pe nume Latinus, era binevoitor față de aceşti străini. Latinus fusese prevenit, în vis, de tatăl său Faustus să nu-şi mărite singura fată, Lavinia, cu nici un om din Italia, ci cu un străin ce va sosi curând; şi, că, din această unire, se va naşte o rasă care va domina lumea. Aşa că atunci când Enea a trimis o delegație la regele Latinus, cerând o bucată de pământ de-a lungul mării, pe care ei să se aşeze, regele a fost foarte binevoitor, convins fiind că Enea este străinul care va fi ginerele său aşa cum îi prezise tatăl său Faustus. El promise tot sprijinul şi prietenia sa, iar lui Enea îi trimite vorbă că el are o fată oprită de ceruri să se mărite cu un localnic, ci doar cu un străin, omul destinului fetei sale, şi care este Enea.

Dar Junona a intervenit din nou. Cu ajutorul unuia din Furii, Alecto, a incitat-o pe regina Amata, mama Laviniei, să se opună căsătoriei fiicei ei cu un străin. Pe de altă parte l-a incitat pe regele rutulilor, Turnus, care era cel mai serios pretendent la mâna Laviniei, să pornească imediat un război împotriva latinilor, ca să prevină orice înțelegere între latini şi troieni. Alecto a reuşit să creeze şi o a treia situație, şi mai dificilă, în defavoarea pelasgilor. În țăran localnic avea la curtea lui un cerb tânăr, frumos şi blând. Fata țăranului împodobea coarnele cerbului cu ghirlande, îl pieptăna, îl spăla şi avea grija lui. În timpul zilei cerbul se plimba slobod pe pajişti, dar seara venea acasă; toți țăranii de prin împrejurimi îl iubeau şi-l protejau.

Fiul lui Enea, IULIU (Ascanius), îndemnat de Alecto, fiind la vânătoare, răni mortal cerbul, care reuşi totuşi să ajungă acasă la stăpâna lui, unde muri. Alecto avu grijă să răspândească imediat zvonul uciderii, fapt ce a generat o luptă între localnici, care vroiau să-l omoare pe Iuliu, şi tracii care îl apărau. Această veste a ajuns la Latium imediat după sosirea regelui rutulilor, Turnus, cu armata lui, care s-a aşezat în fața porților cetății. Regele Latinus înspăimântat de desfăşurarea evenimentelor, se închise în palat lăsând lucrurile pe seama soartei. În final armata rutulilor s-a unit cu cea a latinilor împotriva tracilor-troieni. Această armată unită era condusă de Turnus care era un soldat încercat. Alături de el era Mezentius, fost

rege al etruscilor, scăpat de furia poporului său şi adăpostit de Turnus. Acest Mezentius era un soldat iscusit, dar de o cruzime nemaiîntâlnită. Un alt aliat era Camilla, regina volsgilor, un popor din sudul Latiului. Această Camilla fusese crescută şi antrenată de tatăl ei să alerge mai repede decât păsările în zbor şi să mânuiască arcul şi săgeţile atât de bine, încât dobora cea mai iute pasăre, din zbor. Ea era însoţită de o mână de războinici, printre care erau şi multe femei. Ea însăşi disprețuia căsătoria; iubea vânătoarea, războiul şi libertatea ei. În această situaţie periculoasă pentru troieni, Tatăl Tibru, zeul fluviului pe lângă care aveau troienii tabăra lor l-a vizitat pe Enea, în vis, şi i-a spus să plece imediat în susul apei până la un orăşel neînsemnat, unde era rege Evandru. Zeul Tibru i-a promis lui Enea că va găsi acolo ajutorul de care are nevoie.

Dimineaţa, Enea împreună cu câţiva însoţitori a navigat pe Tibru, în susul apei, până la Evandru, de care au fost primiţi cu multă căldură. Orăşelul era aşezat pe câteva coline între care erau pajişti verzi, unde păşteau oi. Enea a înţeles că ceea ce el vedea erau locurile pe care într-un viitor îndepărtat urma să se înalţe templele, Capitoliul, Forul Roman şi alte edificii. Evandru i-a povestit lui Enea că înainte cu mult timp ţara era sub stăpânirea unor oameni sălbatici până când a venit zeul Saturn, gonit din cer de fiul său Jupiter. Zeul Saturn a schimbat totul în bine, a introdus ordine în ţară şi a domnit cu atâta înţelepciune, justiţie şi pace încât timpul său a rămas în amintirea oamenilor ca Epoca de Aur. După aceea, aici au domnit o serie de tirani, până a venit el, un exilat din Grecia şi anume din Arcadia. Enea a petrecut noaptea în umilul cort al lui Evandru pe un pat de frunze şi acoperit cu o blană de urs. Dimineaţa, Evandru îi dădu lui Enea sfatul pentru care venise. El îi spuse că Arcadia (el numise noua sa ţară, după numele celei părăsite în Grecia), era un stat slab ce nu-i putea oferi decât un ajutor neînsemnat. Dar ceva mai în susul Tibrului, pe malul opus, trăia un popor bogat şi puternic, etruscii, al căror rege fugitiv era în tabăra lui Turnus. Acest fapt numai, era suficient ca etruscii să-i ofere ajutor lui Enea, pentru că ei îl urau de moarte pe Mezentius, fostul lor rege. Evandru se oferi să-i dea ca ajutor pe unicul său fiu, Pallas; de asemeni dădu fiecăruia din oamenii care însoţeau pe Enea, câte un cal care să-i ducă cât mai repede la etrusci.

Între timp, lucrurile în tabăra pelasgilor mergeau rău. Fortificată cu tranşee şi cu un val de pământ, tabăra, lipsită şi de cei mai buni luptători ai ei, plecaţi după ajutor, erau într-o situaţie disperată. Raportul de forţe între armata condusă de Turnus şi grupul de troieni era dezastruos. Turnus a atacat cu furie dar tracii au respins cu succes toate atacurile lui. Potrivit ordinelor lăsate de Enea înainte de plecare, troienii nu au ieşit la atac; părăsirea taberei ar fi fost fatală pentru ei, pentru că forţele inamicului erau mult prea numeroase. Problema care se punea era cum să-i dea de veste lui Enea despre situaţia de fapt din tabără. Acest lucru era ceva de nerealizat, pentru că armata lui Turnus înconjurase tabăra, din toate părţile, astfel că nu se întrevedea nici o soluţie. Totuşi, în tabără s-au găsit doi tineri care, observând că în tabăra rutulilor nu se vedea nici o lumină şi nu se auzea nici un zgomot, deci toată lumea dormea adânc, au propus consiliului taberei să fie lăsaţi ei să încerce să străpungă blocada inamică şi să-i dea de veste lui Enea. Unul era Nisus, iar celălalt era cel mai bun prieten al lui, Euryales, un copilandru încă. Nisus care era un luptător experimentat, a reuşit să-şi croiască o cărare printre soldaţii inamici omorând în somn atâţi cât a putut să omoare, fără ca cei ucişi să scoată un geamăt; Euryales era cu el. Dar această acţiune le-a luat prea mult timp şi la lumina slabă a dimineţii care se anunţa, un grup de călăreţi care veneau spre tabără, au văzut o scânteiere pe casca lui Euryales, şi şi-au dat seama că nu este unul de-al lor şi l-au prins, hotărând să-l omoare.

Nisus, care se rătăcise de prietenul său, s-a întors să-l caute şi a ajuns exact atunci când inamicii se pregăteau să-l omoare. Atunci, el a ieşit din ascunzătoare de unde observa toată scena şi alergând la comandantul călăreţilor a cerut să fie el omorât, pentru că el este autorul măcelului şi nu prietenul lui. Dar soldatul împlântase deja sulița în pieptul lui Euryales. Nisus l-a omorât pe loc pe ucigaşul prietenului său, dar a căzut şi el alături de Euryales străpuns de nenumărate lănci. Prietenia lor dusă până la sacrificiu a rămas simbol al adevăratei prietenii. Enea a sosit cu o armată puternică de etrusci şi bătălia dintre cele două armate a fost aproape o exterminare. Puţini au supravieţuit, mulţi, foarte mulţi, au căzut: Mezentius, după ce şi-a văzut propriul băiat omorât, a căzut şi el ca şi tânărul Pallas, fiul lui Evandru; în final inamicii tracilor-troieni sunt omorâţi în masă. La sfârşit Turnus şi Enea s-au întâlnit, lupta aceasta era însă inegală. Pentru Turnus lupta cu Enea era fără nici un sens, ca şi când avea să se lupte cu un semizeu. Epopeea lui Vergilius se termină cu uciderea lui Turnus. Suntem lăsaţi să credem că Enea s-a căsătorit cu Lavinia dând naştere unei rase noi, rasa română, punându-i astfel bazele.

De aici, legenda originii divine şi troiene (tracice) a poporului roman.

Broadway Medical Office

21-26 Broadway, L.I.C. NY 11106 • (718) 932-1700

10 camere pentru diagnosticare, tratament şi chirurgie

NAPOLEON SĂVESCU, MD
Medicină Internă, Mică Chirurgie

RITHA ALHINDAWI, MD
Chirurgie generală şi laparoscopie

DAN CIMPONERIU, MD
Gastroenterologie Hepatologie

MIRCEA GOLÎMBU, MD
Prof. Urologie New York University

LIVIU GEORGESCU, MD
Reumatologie-Artrită

RICK SINGH, MD
Neurologie

ALINA STANCIU, MD
Oftalmologie

DAVID GOLDHABER, MD
Podiatrie

CABINETUL NOSTRU ESTE DOTAT CU ECHIPAMENT NOU ŞI MODERN PENTRU:

- X-RAY • EKG
- SPIROMETRIE (Evaluări Pulmonare)
- SONOGRAFII Abdominale, de Rinichi şi Cardiace
- CARDIOTRACE (EKG prin telefon)
- 24 de ore HOLTER MONITOR
- SIGMOIDOSCOPII şi PAP SMEAR
- TENS (Stimulare electrică)
- ULTRASOUND
- TIMPANOMETRIE

- TOATE TESTELE DE SÎNGE şi URINĂ
- TESTE PENTRU DEPISTAREA CANCERULUI DE COLON şi UTER
- TESTE PENTRU AIDS

Rezultatul în 24-48 ore

TRATAMENTE SPECIALIZATE

Luni-Vineri 10am - 8pm * Sîmbătă 10am - 4pm

www.dr-savescu.com

718 932-1700

NU ESTE NECESAR APPOINTMENT

Se acceptă Medicare şi Majoritatea Asigurărilor Medicale

DE LA DROMIHETE LA DECEBAL
ISTORIA REGILOR GETO-DACI

Conf. univ. Dr. G. D. ISCRU

DROMIHETE (DROMICHAITES)

Burebista

„Lisimah acesta era macedonean şi făcea parte din garda personală a lui Alexandru. (Odată), regele, cuprins de mânie, l-a închis într-o încăpere împreună cu un leu, dar Alexandru a găsit animalul răpus. De atunci, Alexandru l-a admirat fără încetare – şi pentru alte motive. Şi l-a preţuit ca pe unul din cei mai de seamă bărbaţi din Macedonia. După moartea lui Alexandru (323 î.Hs., n.n.), Lisimah ajunse rege (proclamat rege în 306, odată cu toţi diadohii, n.n.) peste tracii vecini cu macedonenii, asupra cărora stăpânise Alexandru şi, mai înainte de el, Filip. Pământul lor ar fi o mică parte a Traciei. Dintre toţi oamenii, nici un neam nu-i mai numeros decât tracii, afară doar de celţi, pentru cine compară un neam cu altul. De aceea nimeni mai înainte de romani nu a putut să-i înfrângă pe toţi tracii împreună. Toată Tracia este supusă romanilor…

Atunci Lisimah, dintre vecini, s-a războit mai întâi cu odrizii (în anii 322 şi 313 î.Hs., n.n.) şi apoi a pornit cu armata împotriva lui Dromichaites şi a geţilor (pe la anul 300 î.Hs., n.n.). Dar avu de înfruntat nişte bărbaţi foarte pricepuţi în războaie şi care îl întreceau cu mult prin numărul lor. El însuşi ajunse într-o primejdie cât se poate de mare şi scăpă cu fuga. Fiul său, Agatocle, care-l sprijinea atunci în luptă pentru prima oară, fu luat prizonier de către geţi. Lisimah a fost biruit şi în alte lupte. Şi deoarece socotea că nu este puţin lucru să-şi aibă fiul prins în război, încheie o pace (probabil în 297 î.Hs., n.n.) cu Dromichaites şi din stăpânirea sa cedă getului ţinuturile de dincolo de Istru. Mai mult de nevoie îi dădu în căsătorie (lui Dromichaites, n.n.) pe fiica sa (aceasta, de fapt, mai târziu, când însuşi Lisimah a fost prins, apoi eliberat, n.n.). Unii spun că nu Agatocle a fost prins, ci însuşi Lisimah (v. mai departe, n.n.); că l-a salvat Agatocle, care ar fi căutat să cadă la o înţelegere cu Dromichaites, pentru răscumpărarea lui. Când s-a întors, (Lisimah) l-a căsătorit pe Agatocles cu Lysandra…“ (Pausania, *Descrierea Greciei*, 1, 9, 5/7, - cf. 112/1, 619-620).

*

„Tracii, care îl făcuseră prizonier pe fiul regelui, pe Agatocles (c.300 î.Hs., n.n.) l-au trimis cu daruri înapoi (probabil în 297 î.Hs., n.n.) la tatăl său, pregătindu-şi astfel o scăpare împotriva întâmplărilor neprevăzute ale soartei. În acelaşi timp ei (geţii, n.n.) nădăjduiau să-şi recapete prin această binefacere pământul pe care îl ocupase Lisimah. Ei (geţii, n.n.) nu sperau deloc să poată câştiga războiul, de vreme ce aproape toţi regii cei mai puternici s-au înţeles între ei (se încheiase un armistiţiu între diadohi, n.n.) şi se ajutau unul pe celălalt“. Totuşi, războiul a început, probabil din iniţiativa lui Lisimah, în 291 î.Hs. „Armata lui Lisimah era chinuită de foame. Prietenii îl sfătuiau pe rege să scape cum va putea şi să-şi mute gândul că oastea lui l-ar putea salva. Lisimah le răspunse că nu are drept să-şi părăsească ostaşii şi prietenii, asigurându-şi lui o scăpare ruşinoasă.

Dromichaites, regele tracilor, după ce primi cu multă prietenie pe regele Lisimah, numindu-l şi tată (poate, căsătoria lui Dromichaites cu fiica lui Lisimah avusese loc după prima campanie, c.300 î.Hs., sau la 297 î.Hs.; acum, ambii „copii“ ai lui Lisimah erau cu tatăl lor; n.n.) îl conduse, împreună cu copii săi, într-o cetate numită Helis.

Ajungând oştirea lui Lisimah în puterea tracilor, aceştia (tracii, de fapt geţii, care erau traci, conform izvoarelor, n.n.) se strânseră la un loc – alergând în număr mare – şi strigară să le fie dat pe mână regelui prizonier, ca să-l pedepsească. Căci – spuneau ei – poporul, care luase parte la primejdiile (războiu-

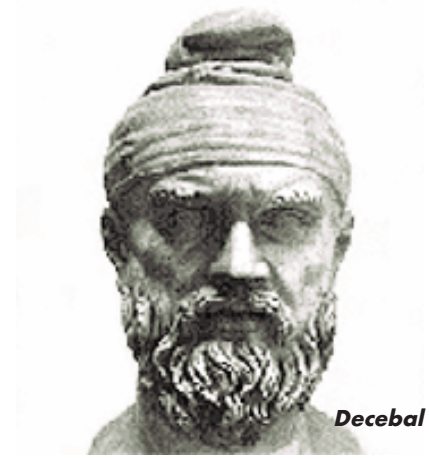
Decebal

lui), trebuie să aibă dreptul de a chibzui asupra felului cum să fie tratați cei prinși. Dromichaites fu împotriva pedepsirii regelui și-i lămuri pe oșteni că este bine să-l cruțe pe bărbatul acesta. Dacă l-ar omorî pe Lisimah – spunea el – alți regi au să-i ia domnia și se prea poate ca regii aceștia să fie mult mai de temut decât înaintașul lor. Dar cruțându-l pe Lisimah, acesta – cum se și cuvine – are să se arate recunoscător tracilor, care i-au dăruit viața. Iar locurile întărite, aflate mai înainte vreme în stăpânirea tracilor, ei le vor dobândi înapoi fără nici o primejdie.

Cu încuviințarea mulțimii, Dromichaites caută printre prizonieri pe prietenii lui Lisimah și totodată pe sclavii care obișnuiau ca să-l slujească și-i aduse în fața regelui prizonier. Săvârși apoi jertfa și îl pofti pe Lisimah la ospăț – împreună cu prietenii săi și pe tracii cei mai de vază. (Dromichaites) pregăti mese (deosebite). Pentru cei din jurul lui Lisimah întinse un covor regal, luat în luptă, iar pentru sine și prietenii săi așternu doar paie.

De asemenea, fură pregătite două ospețe: pentru acei macedoneni, Dromichaites rândui tot felul de mâncăruri alese, servite pe o masă de argint, iar tracilor le dădu să mănânce zarzavaturi și carne, dar pregătite cu măsură, așezându-le pe niște tăblițe de lemn, care țineau loc de masă. În cele din urmă puse să le toarne macedonenilor vin în cupe de argint și de aur, pe câtă vreme el și tracii lui beau vinul în pahare de corn și lemn, așa cum obișnuiesc geții. Pe când băutura era în toi, Dromichaites umplu (cu vin) cornul cel mai mare, îi spuse lui Lisimah „tată“ și îl întrebă care din cele două ospețe i se pare mai vrednic de un rege: al macedonenilor sau al tracilor. Lisimah îi răspunse că al macedonenilor... „Atunci – zise Dromichaites – de ce ai lăsat acasă atâtea deprinderi, un trai cât se poate de ademenitor și o domnie plină de strălucire, și te-a cuprins dorința să vii la niște barbari, care au o viață de sălbăticie, locuiesc într-o țară bântuită de geruri și n-au parte de roade îngrijite? De ce te-ai silit, împotriva firii, să-ți duci oștenii pe niște meleaguri în care orice oaste străină nu poate afla scăpare sub cerul liber?“ Luând din nou cuvântul, Lisimah spuse regelui că nu știa ce război poartă, dar că pe viitor va fi prietenul și aliatul tracilor; iar cât despre recunoștința datorată, nu va rămâne vreodată mai prejos decât binefăcătorii săi. Dromichaites primi cu un simțământ de prietenie spusele lui Lisimah. Apoi îi puse pe cap o diademă și îi îngădui să se întoarcă acasă“ (Diodor din Sicilia, *Biblioteca istorică,* XXI/11 și 12 – cf. 112/I, 195-199).

*

„Pe timpul urmașilor lui Alexandru (Macedon, n.n.), rege al geților era Dromichaites. Acesta, după ce l-a prins pe Lisimah, care pornise cu război împotriva lui, i-a arătat mai întâi sărăcia lui și a neamului său, precum și traiul lor cumpătat. I-a însemnat apoi (pe macedoneni, n.n.) să nu mai poarte război împotriva unor oameni de soiul lor, ci (mai degrabă) să caute a se împrieteni cu dânșii. Iar după ce l-a cinstit ca pe un oaspe, a legat prietenie cu el și l-a lăsat să plece“. (Strabon, Geografia, VII/III, 8 – cf. 112/I, 235).

*

„Învins în Tracia de către Dromichaites și silit să se predea împreună cu toată oștirea din pricina setei, după ce bău apă și ajunse sclav (prizonier la regele get, n.n.), Lisimah spuse: «O zeilor, pentru cât de mică desfătare m-am făcut rob, din rege ce eram!»“ (Plutarh, *Viețile paralele, Lisimah* – cf. 112/I, 463).

*

„Între (geți și) Marea Pontică de la Istru până la Tyras se întinde pustiul geților, care e în întregime șes și fără ape. Când Darius, fiul lui Histaspe, a trecut Istrul împotriva sciților, a fost în primejdie să piară de sete împreună cu toată oștirea sa. Într-un târziu, a înțeles cum stau lucrurile și s-a retras. Mai târziu, pornind la război împotriva geților și a regelui Dromichaites, Lisimah a trecut prin mari primejdii și, mai mult încă, a fost luat în captivitate. Dar a scăpat, deoarece a întâlnit un barbar bun la suflet, după cum am arătat mai sus“. (Strabon, *Geografia,* VII/III, 14 – cf. 112/I, 241).

*

„... Nu după multă vreme Lisimah, a fost prins de Dromichaites. Trăgând foloase de pe urma unei asemenea situații, Demetrios năvăli repede în Tracia, ca și cum ar avea să cucerească un ținut pustiu. În acest timp beoțienii se răzvrătiră din nou. Dar fu vestită îndată eliberarea lui Lisimah (în anul 291 î.Hs., n.n.)... Iar, Seleucos fu vorbit de rău și el însuși se căi foarte mult că-l bănuise pe Demetrios și că nu-l luase ca model pe Dromichaites, un bărbat din Tracia, în privința chipului omenesc și regesc în care se purtase cu Lisimah, când acesta fusese luat prizonier“ (Plutarh, *Vieți paralele, Demetrios,* 39 și 52 – cf. 112/I, 461).

De la Dromihete la Burebista

ZALMODEGHIKOS

Orașul Histria trimite „soli la Zalmodeghikos (rege get, sec. III î.Hs.), în privința ostaticilor (luați de acesta, n.n.), soli care „au călătorit prin țară dușmană și, înfruntând primejdii de tot soiul și dând dovadă de cea mai deplină râvnă, au adus înapoi ostatecii (în număr de peste șaizeci), convingându-l pe Zalmodeghikos să restituie cetății veniturile...“ (Decret al cetății Histria – cf. 116/132-133).

MOSKON

-rege get, sec.III î.Hs., în nordul Dobrogei, apare în legenda de pe reversul unei monede de argint (C. Preda – cf. 116/134).

RUBOBOSTES identificat de unii ca OROLES

„S-a mai vorbit despre originea panonilor și creșterea puterii dacilor sub regele Rubobostes“. (Trogus Pompeius, *Istoria lui Filip*, Prologul cărții a XXXII-a – cf. 112/I, 361).

„Și dacii sunt o mlădiță a geților. În vremea regelui Oroles (c.200 î.Hs., n.n.) se luptară fără succes împotriva bastarnilor și de aceea, ca pedeapsă pentru slăbiciunea arătată, au fost siliți, din porunca regelui, ca atunci când voiau să doarmă, să pună capul în locul picioarelor și să facă soților lor serviciile pe care acestea obișnuiau să le facă lor. Această pedeapsă a fost înlăturată numai după ce prin vitejia lor au șters rușinea pe care și-au atras-o în războiul de mai înainte“ (Trogus Pompeius, *Istoria lui Filip,* XXXII, 3, 16 – cf. 112/I, 359).

REMAXOS (rege get) contra ZOLTES (rege trac)

(Decret al orașului-cetate Histria în cinstea lui Agathocles, pentru marile servicii aduse cetății, între altele) și: „când tracii din jurul lui Zoltes au pătruns cu oaste mare în Sciția, către orașele grecești de sub oblăduirea regelui Rhemaxos“, (Agathocles) a mers la barbari și i-a convins să cruțe cetatea; apoi încă odată „i-a convins pe Zoltes și pe

traci“ să cruțe teritoriul orașului și să nu intre în cetate; apoi din nou „a reînnoit învoielile și înțelegerile“ cu Zoltes; iar când barbarii au încălcat învoielile, a fost ales și a condus apărarea orașului și a teritoriului „până la trecerea (spre noi) a regelui Rhemaxos“; acesta, după ce a trecut „pe malul din față“, n-a lăsat în urmă-i străji, „de teamă“, a trimis numai „vestitori ca să ceară tributul“ (de la oraș! n.n.); atunci, Agathocles, din nou ales sol, „pornind la drum pe ape, întrucât ținutul era cuprins de război, l-a convins pe regele Rhemaxos ca să dea spre paza cetății călăreți o sută; iar când tracii (lui Zoltes n.n.) au căzut în număr mare asupra străjerilor, iar aceștia – de frică – au fugit pe celălalt mal, lăsând teritoriul cetății fără pază“, din nou Agathocles a fost trimis sol la fiul regelui Rhemaxos, Phradmon (?), pe care „l-a convins… să dea strajă cetății călăreți șase sute, care, întrecând oastea vrăjmașilor, au înfrânt pe căpetenia acestora, Zoltes…“ (după D.M. Pippidi – cf. 116/134-136).

BUREBISTA

„Lăsând la o parte trecutul îndepărtat al geților, întâmplările din vremea noastră sunt următoarele. Ajungând în fruntea neamului său, care era istovit de războaie dese, getul Burebista l-a înălțat atât de mult prin exerciții, abținere de la vin și ascultare față de porunci, încât, în câțiva ani, a făurit un Stat puternic și a supus geților cea mai mare parte din populațiile vecine. Ba încă a ajuns să fie temut și de romani. Căci trecând plin de îndrăzneală Dunărea și jefuind Tracia – până în Macedonia și Iliria – a pustiit pe celții care erau amestecați cu tracii și cu ilirii și a nimicit pe de-a întregul pe boii aflați sub conducerea lui Critasiros, și pe taurisci. Spre a ține în ascultare poporul, el și-a luat ajutor pe Deceneu, un vraci care rătăcise multă vreme prin Egipt, învățând acolo unele semne de prorocire, mulțumită cărora susținea că tălmăcește voința zeilor. Ba încă de un timp fusese socotit și zeu, așa cum am arătat când am vorbit cu Zalmoxis. Ca o dovadă pentru ascultarea ce i-o dădeau (geții), este și faptul că ei s-au lăsat înduplecați să taie vița-de-vie și să trăiască fără vin. Cât despre Burebista, acesta a pierit din pricina unei răscoale, mai înainte ca romanii să apuce a trimite o armată împotriva lui. Urmașii acestuia la domnie s-au dezbinat, fărâmițând puterea în mai multe părți. De curând, când împăratul August (Octavianus, n.n.) a trimis o armată împotriva lor, puterea era împărțită în cinci State. Atunci însă, stăpânirea se împărțise în patru. Astfel de împărțiri sunt vremelnice și se schimbă, când într-un fel, când într-altul“ (Strabon, *Geografia*, VII/III, 11 – cf. 112/I, 237 și 239).

*

„Pe când domnea asupra geților Burebista – împotriva căruia s-a pregătit să pornească divinul Cezar – cinstirea mai sus amintită (de mare preot și zeu, n.n.) o avea Decaineos“ (Strabon, *Geografia,* VII/III, 5-112/I, 231).

*

(Decretul orașului Dionysopolis – sec. I î.Hs. – în cinstea lui Acornion, care, între alte servicii aduse orașului, a fost și) „în solie… la Argedava, la tatăl aceluia și întâlnindu-l totodată a obținut de la el… (bunăvoința pentru) oraș… și a dezlegat poporul (de tribut)“. A ajuns și mare preot al zeului Dionysos al orașului. „Și în timpul din urmă regele Burebista ajungând cel dintâi și cel mai mare dintre regii din Tracia și stăpânind tot teritoriul de dincoace de fluviu (de la sud de Dunăre, n.n.) și dincolo (de Dunăre, n.n.) și a ajuns de asemenea la acesta (la Burebista, n.n.) în cea dintâi și cea mai mare prietenie, a obținut cele mai bune foloase pentru patria sa, vorbindu-i și sfătuindu-l în ceea ce privește chestiunile cele mai importante, atrăgându-și bunăvoința regelui spre binele orașului… Și fiind trimis de regele Burebista ca ambasador la Cn(aeius) Pompeius (între 7 iunie și 9 august 48 î.Hs., n.n.), imperator al romanilor și întâlnindu-se cu acesta în părțile Macedoniei, lângă Heraclea Lyncestis (azi, Bitolia-Monastir, n.n.), nu numai că și-a îndeplinit cu bine însărcinările primite de la rege, câștigând pentru acesta bunăvoința romanilor, dar și pentru patrie a purtat cele mai frumoase negocieri…“ Pentru aceasta este cinstit de oraș (dupe Radu Vulpe – cf. 116/139-140).

De la Burebista la Decebal COMOSICUS

„Iar după moartea lui Deceneu, ei (geții, n.n.) au avut aproape în aceeași veneratie pe Comosicus, fiindcă era tot așa de iscusit. Acesta era considerat la ei și ca rege și ca preot suprem și ca judecător, datorită priceperii sale, și împărțea poporului dreptate ca ultimă instanță“ (Iordanes, *Getica,* 73 – cf. 112/II, 419).

SCORILO

„Părăsind și (el, Cosmosicus, n.n.) această viață, s-a urcat pe tron, ca rege al goților (=geților!), Corillus care a condus timp de patru zeci de ani popoarele sale în Dacia. Am în vedere Dacia cea veche, pe care acum o ocupă popoarele gepizilor“ (Iordanes, *Getica,* 73 – cf. 112/II, 419).

„Scorilo, conducătorul dacilor, știind că poporul roman era dezbinat din pricina războaielor civile și socotind că nu-i nimeni să-i atace, deoarece datorită unui război cu un dușman din afară s-ar putea restabili înțelegerea între cetățeni, a pus în fața concetățenilor săi doi câini, și pe când se luptau între ei cu îndârjire, le-a arătat un lup. Imediat câinii s-au aruncat asupra acestuia, uitând de cearta lor. Prin această pildă i-a oprit pe barbari de la un atac care ar fi adus foloase romanilor“ (Frontinus, *Stratagemele,* I, 10, 4 – cf. 112/I, 431).

DURAS

„Duras, care domnise mai înainte, lăsase lui Decebal de bună voie domnia…“ (Dio Cassius, *Istoria romană,* LXVII, 6, 1, - cf. 112/I, 683).

DURPANEUS – DECEBAL

„Căci cât de mari au fost luptele lui Durpaneus, regele dacilor, cu Fuscus, și cât de mari dezastrele romanilor… Domițian, umflat de cea mai nebunească vanitate, sub pretextul înfrângerii dușmanilor, triumfa (de fapt), pentru legiunile distruse“ (Paulus Orosius, *Istorii împotriva păgânilor în șapte cărți,* VII, 10, 4-5-cf. 112/II, 195).

*

„După un interval de timp îndelungat, sub domnia împăratului Domițian, goții (=geții! n.n.), de teama zgârceniei sale, desfăcură tratatul ce-l încheiaseră odinioară cu alți împărați și începură să devasteze, împreună cu șefii lor, malurile Dunării care erau de mult în stăpânirea Imperiului roman, distrugându-le armatele împreună cu comandanții lor. În fruntea acestor provincii se găseau pe atunci, după Agrippa, Oppius Sabinus, iar la goți (=geți!, n.n.), năvălind asupra mai multor castele și cetăți, au prădat legiunile care țineau de imperiu.

Din cauza nenorocirii alor săi, Domiţian a plecat cu toate forţele sale în Iliria şi încredinţând conducerea aproape întregii armate generalului său Fuscus şi câtorva bărbaţi aleşi, i-a obligat să treacă peste Dunăre împotriva lui Durpaneus, pe un pod de corăbii legate între ele. Atunci goţii (=geţii", n.n.), care n-au fost luaţi pe neaşteptate, au pus mâna pe arme şi chiar la prima ciocnire au învins pe romani, omorând şi pe comandantul acestora, Fuscus şi au jefuit bogăţiile din lagărul soldaţilor. Pentru dobândirea acestor victorii mari, ei i-au numit pe conducătorii lor semizei, adică „anzi" şi nu simpli oameni, ca şi cum ar fi învins datorită norocului lor" (Iordanes, *Getica,* 76 – cf. 112/II, 419-421).

*

„Cel mai însemnat război de atunci al romanilor a fost cel împotriva dacilor, asupra cărora în vremea aceea domnea Decebal. Duras, care domnise mai înainte, lăsase lui Decebal de bună voie domnia, pentru că era foarte priceput la planurile de război şi iscusit în înfăptuirea lor, ştiind să aleagă prilejul pentru a-l ataca pe duşman şi a se retrage la timp. Dibaci în a întinde curse, era un bun luptător şi se pricepea să folosească izbânda, dar şi să iasă cu bine dintr-o înfrângere. Din această pricină, multă vreme a fost un duşman de temut pentru romani" (Dio Cassius, *Istoria romană,* LXVII, 6, 1 – cf. 112/I, 683).

Alţi regi geto-daci sau traci

COTISO

„Dacii trăiesc nedezlipiţi de munţi. De acolo, sub conducerea regelui Cotiso, obişnuiau să coboare şi să pustiască ţinuturile vecine, ori de câte ori Dunărea, îngheţată de ger, îşi unea malurile. Împăratul August (Octavianus, n.n.) a hotărât să îndepărteze această populaţie, de care era foarte greu să te apropii. Astfel, a trimis pe Lentulus (prob. 11-12 d.Hs, n.n.) şi i-au alungat pe malul de dincolo (al Dunării, n.n.); dincoace au fost aşezate garnizoane. Astfel, atunci dacii n-au fost înfrânţi, ci doar respinşi şi împrăştiaţi" (L. Annaeus Florus, *Rezumat...,* cf. 112/I, 523-525).

*

După ce consemnează primejdia externă, venind dinspre daci şi etiopieni (=egipteni), pe fondul războaielor civile la Roma, poetul continuă:

„Lasă grijile obşteşti despre Cetatea noastră. Armata dacului Cotiso a pierit" (Horaţiu, *Ode,* III, 8, 17-18 – cf. 112/I, 209).

COTISO – rege trac (odriz) şi poet (lui i se adresează Ovidiu, cerând protecţie, de la poet la poet – vezi mai sus).

DICOMES

„(Generalul P. Canidius Crassus) îi dădea sfatul (lui Antonius, n.n.) să trimită de la el pe Cleopatra, atunci când urma să se îndrepte spre Tracia sau Macedonia, pentru a se măsura într-o luptă hotărâtoare de infanterie. Într-adevăr, Dicomes, regele geţilor, îi făgăduise că-l va ajuta cu armate numeroase..." (Plutarh, *Vieţile paralele. Antoniu,* 63 – cf. 112/I, 461).

COSON

Nume prezent într-o legendă în limba greacă imprimată pe o monedă de aur datată c. 43-42 î.Hs. sau 31-29 î.Hs; nume de dinast get din Câmpia munteană? Acelaşi cu Co<ti>son? (cf. 116/145).

MARKOS – THIAMARKOS

Nume prezent într-o inscripţie pe fragmente ceramice descoperite de prof. D. Berciu la Ocniţa (Vâlcea), nume identificat cu cel al unui rege local, în vechea Buridava (cf. 116/146).

RHOLES – DAPYX – ZYRAXES

„Marcus Crassus fu trimis în Macedonia şi Grecia (în anul 29 î.Hs., în calitate de proconsul, n.n.) şi porni un război împotriva dacilor şi bastarnilor... (Fiind) ajutat de Rholes, regele unor geţi, (Crassus) îi nimici (pe bastarni, n.n.). Rholes, regele unor geţi, (Crassus) îi nimici (pe bastarni, n.n.). Rholes a mers la împărat (Octavianus Augustus, aflat aici la Corint, n.n.) şi pentru această faptă a fost numit prieten şi aliat al acestuia, iar prizonierii (bastarni, n.n.) au fost împărţiţi între soldaţi. După ce săvârşi acestea, Crassus se îndreaptă împotriva moesilor... şi cu trudă şi oarecare primejdie i-a zdrobit pe toţi, în afară de câţiva. Şi, atunci, s-a retras în ţinuturile unor prieteni (căci era iarnă) – (iarna anului 29-28 î.Hs.) – din pricina frigului şi încă şi mai mult din pricina tracilor – prin a căror ţară încercă să se întoarcă, ca pe la prieteni. Din nou Crassus se războiu cu bastarnii şi-i învinse. Apoi voii să-i pedepsească pe traci pentru necazurile pe care i le pricinuiseră la întoarcerea sa din Moseia. I se vestise că şi ei îşi întăresc poziţiile şi se pregătesc de război. Biruindu-i în luptă pe medi şi serdi (traci, n.n.) – iar celor prinşi tăindu-le mâinile – cu multă trudă i-a supus. El năvăli şi în celelalte ţinuturi, afară de cel al odrizilor... Pe când înfăptuia acestea, îl chemă în ajutor Rholes, care se afla în luptă cu Dapyx, regele unor geţi (probabil rege get din centrul Dobrogei, n.n.). Crassus porni să-l ajute. El aruncă cavaleria vrăjmaşilor peste pedestrimea lor. Înspăimântându-i şi pe călăreţi în felul acesta, nu mai dădu nici o luptă, ci făcu un mare măcel în rândurile unora şi ale altora, care fugeau. Apoi îl împresură şi pe Dapyx – refugiat într-o fortăreaţă. Unul din cei aflaţi în fortăreaţă îl salută (pe Crassus, n.n.) de pe zid în limba greacă, intră în vorbă cu el şi hotărî să-i predea fortăreaţa. Prinşi în felul acesta, barbarii porniră unii împotriva altora. Dapyx şi mulţi alţii îşi găsiră moartea. Crassus prinse de viu pe fratele acestuia, însă nu numai că nu i-a făcut nici un rău, ba chiar i-a dat drumul. După ce a săvârşit acestea, Crassus s-a îndreptat apoi spre peştera numită Ceiris. Aceasta era atât de încăpătoare şi totodată atât de trainică, încât se povesteşte că titanii, când au fost biruiţi de zei, s-au refugiat acolo. În locul acesta, băştinaşii – veniţi în mare număr – aduseseră cu ei printre altele lucrurile cele mai de preţ şi toate turmele lor.

Crassus căută şi astupă toate intrările întortocheate şi greu de aflat (ale peşterii, n.n.); de aceea îi înfrânse pe aceştia prin foame. Biruitor, el nu cruţă nici pe ceilalţi geţi, deşi între Dapyx şi ei nu era nici o legătură. (Crassus) a pornit apoi împotriva Genuclei, cea mai puternică întăritură a Statului lui Zyraxes (rege get din nordul Dobrogei, n.n.), căci auzise că se află acolo steagurile luate de bastarni de la Caius Antonius, lângă cetatea istrienilor. Asediind Genucla – în acelaşi timp de pe uscat şi de pe Istru, deoarece era durată lângă apă – în scurtă vreme o cuceri, dar cu multă ostenealâ, deşi Zyraxes nu era de faţă. Căci el, îndată ce aflase de atacul lui Crassus, s-a îmbarcat şi a pornit la sciţi (probabil la bastarni, n.n.) cu mulţi bani, pentru a le cere ajutor, dar nu a mai apucat să se întoarcă. Iată cele săvârşite de Crassus la geţi. Prin locotenenţii săi, supuse din nou o parte a moesilor, care, biruiţi înainte vreme, se răsculaseră"

A dispărut scrierea dacilor?

Alexandru Strachină

Sigiliul lui Mihai Viteazul aplicat pe un document din 1600 iulie 27.Se remarcă însemnele heraldice, precum capul de bour având o stea între coarne, pentru Moldova, acvila cruciată(corbul pelasgic cu soarele și luna) pentru Valahia,și cei doi lei afrontați reprezentând și simbolizând Dacia ,pentru Transilvania.

Pentru a putea răspunde la această întrebare, consider că mai întâi trebuie făcute câteva precizări. Aşa, de exemplu, eu cred că nimeni nu poate să le conteste romanilor marele merit de a fi căutat să-şi rostuiască viaţa peste tot unde au ajuns după chipul şi asemănarea celei lăsate acasă, la Roma. Se poate astfel spune că înzestrarea oraşelor cu apă bună de băut a fost întotdeauna şi peste tot o preocupare de căpetenie a romanilor. În Dacia, această preocupare este atestată de resturile unor apeducte care aprovizionau cu apă de băut capitala provinciei Dacia Traiana, Sarmizegetusa Ulpia Traiana, precum şi a oraşului Apulum (Alba Iulia de azi) – principalul centru militar şi politic al acestei provincii. Cum la Roma împăraţii se întreceau în a construi terme cât mai mari şi mai luxoase (cele ale lui Caracala ocupau o suprafaţă de 188.000 mp), acestea au apărut, păstrând bineînțeles proporțiile, şi la Apulum, şi la Drobeta, precum şi la Histria. Pe lângă faptul că aceste construcţii erau frumos împodobite cu marmură şi mozaic, ele aveau şi o instalaţie care aducea aerul cald sub podeaua încăperilor. Alături de terme trebuie pomenite amfiteatrele, unde se dădeau lupte de gladiatori şi celelalte spectacole în care piereau de-a valma oameni şi fiare sălbatice în aplauzele spectatorilor. S-au descoperit până acum ruinele amfiteatrelor din Sarmizegetusa, Apulum, Porolisum şi Tomis. Printre clădirile din oraşe trebuie pomenite şi templele, cum este templul cel mare de la Sarmizegetusa închinat lui Jupiter, ca şi cel de la Apulum, închinat „cavalerului singuratic“ şi scos întâmplător la lumină de constructorii pe care episcopul Ignatius Batthyany i-a angajat să-i construi-

iască reşedinţa sa episcopală. Cu ocazia săpăturilor făcute pentru fundaţia noii construcţii, ei au descoperit un mozaic cu o suprafaţă totală de 8x10 m, care ar fi putut aparţine unui templu sau pretoriu. Mozaicul respectiv are motive ornamentale „dacice“, inclusiv şarpele, în mod deosebit reţinând însă atenţia prezenţa unui călăreţ înconjurat de simbolurile celor patru anotimpuri în mijlocul compoziţiei. Nu încape nici o îndoială, nu este vorba de aceeaşi *zeitate danubiană* pe care trupele romane au întâlnit-o la colonii greci din Dobrogea, au adus-o cu ei în Transilvania, unde o mai întâlnim pe tot felul de stele, iar când a fost să părăsească provincia Dacia Traiana, au dus-o în sudul Dunării, în cele două Moesii (şi nu numai). Romanii aveau acest bun obicei ca să accepte alături de divinităţile lor oficiale şi alţi zei ai popoarelor supuse, cu condiţia ca adoratorii lor să fie credincioşi statului roman. În acelaşi timp, le plăcea să trăiască în lux şi desfătări. Ne spun acest lucru atât mozaicurile din casele particulare de la Apulum (Colonia Apulense), cât şi stelele de marmură de pe întreg cuprinsul provinciei Dacia Traiana. De regulă, stelele fie că erau sub formă de lespezi sau coloane de piatră, erau folosite pentru a grava pe ele inscripţii cu caracter variat (de la legi şi hotărâri de tot felul până la tratate ori inscripţii onorifice şi funerare). În Dacia însă, abundă stele de marmură sub formă de coloane verticale, cu scene mitologice sau de familie sculptate pe ele, dovedind multă ingeniozitate, talent şi pricepere. În afara marmurei şi a pietrei folosite ca suporturi pentru scris, romanii au mai folosit în Dacia, tăbliţele de bronz şi tăbliţele de lemn cerat. Despre tăbliţele de bronz se spune că ele au fost aduse la Roma de etrusci. Aveau mare căutare întrucât plumbul din ele nu era atacat de rugină şi se putea păstra în locuri subterane şi umede. Autorităţile romane foloseau tăbliţele de bronz pentru acordarea de drepturi civile soldaţilor din trupele auxiliare, care de regulă nu aveau cetăţenia romană şi nici căsătoriile lor cu femeile indigene nu erau legalizate. Toate acestea se remediau prin acordarea unui document scris pe două tăbliţe de bronz, numit diplome militare, în care pe lângă *civitas Romana* (cetăţenia romană) şi *lus conubii* (legalizarea căsătoriei), i se acorda soldatului respectiv, titlul de *veteran,* care-i dădea dreptul şi la o bucată de pământ. S-a discutat mult despre aceste diplome, cu toate că s-au găsit până acum puţine pe teritoriul acestei provincii romane de la nord de Dunăre. S-a spus, zic eu, cu destul de multă uşurinţă că numărul veteranilor aşezaţi în Dacia trebuie să fi fost considerabil de vreme ce, în limba română, noţiunea de om în vârstă, cu ani mulţi, este exprimată tocmai de cuvântul veteran. Cei care susţin această supoziţie uită că românii obişnuiesc, de regulă, să-i pomenească de bine, ca pe nişte strămoşi, şi pe cei de care sunt bucuroşi că au scăpat.

Tăbliţele cerate erau foi dreptunghiulare de lemn şi uneori de fildeş, ale căror feţe erau săpate, lăsându-se de-a lungul celor patru margini o ridicătură care apără de deteriorare pătura de ceară întinsă în cavitate. Pe această pătură de ceară se scriau litere sau desene cu un vârf ascuţit, numit *stil.* Adesea se reuneau mai mult tăbliţe legate între ele cu ajutorul unor inele sau fire metalice. În acest caz, prima şi ultima din tăbliţe erau scobite şi ceruite numai pe partea interioară, cea exterioară servind drept copertă cărţii formate astfel. Tăbliţele ceruite serveau pentru exerciţii de scriere şi în şcoli, fiind uşor de şters cele scrise, pentru socoteli, note, concepte etc. Într-o mină de aur părăsită de la Roşia Montana (Munţii Apuseni) a fost găsită o tăbliţă cerată care a servit ca suport pentru scrierea unui act de vânzare-cumpărare. Din textul scris pe ea aflăm că Maximus, fiul lui Bato, a cumpărat de la un negustor o copilă, pe nume Passia, cu 205 dinari. Proprietarul îl asigură că fetiţa nu e hoaţă, nu face pagube, nu este fugită de acasă şi nu vagabondează. Pe vânzătorul acestei fetiţe îl cheamă Dassius Verzonis, posibil un dalmat. Atât la Apulum care, datorită aşezării sale geografice, a devenit în scurt timp municipium, cât şi în fiecare oraş mai mare din această provincie romană era, lângă târgul de vite, un târg de sclavi. Aceştia erau împărţiţi pe categorii după vârstă, sex, aptitudini sau cunoştinţe. Cei care ştiau vreun meşteşug valorau mai mult; bătrânii aveau preţul cel mai mic.

În schimb, şcoli n-avem dovezi să fi existat în Dacia, aşa cum era de pildă Universitatea din Burdigala (azi Bordeaux) în Galia.

În aceste condiţii, este greu, dacă nu imposibil de admis ideea că localnicii au renunţat din proprie iniţiativă la scrierea lor sacră şi s-au înghesuit s-o înveţe pe cea latină. Acest adevăr istoric este atestat printre altele de însuşi faptul că după retragerea romanilor din anul 275 d.H., nimeni nu a mai folosit în Dacia alfabetul latin. În schimb, vechea scriere dacă a continuat să fie practicată, ca la ea acasă. Această realitate istorică este atestată printre altele de cel care a fost primul episcop creştin al vizigoţilor şi i s-a spus Wulfila (Lupuşorul). Deşi era got după tată şi grec după mamă şi şi-a însuşit de tânăr limba greacă şi latina, preot fiind, le transmitea enoriaşilor săi învăţătura creştină într-o scriere proprie, alcătuită din rune ce se găsesc în cea mai mare parte şi în simbolistica sacră a dacilor, prezentându-le ca pe un dar al lui Odin. Este vorba de anul 341 când Wulfila a fost ridicat la rangul de episcop misionar al goţilor de la nord de Dunăre, sau poate abia după anul 348, când s-a stabilit la Moesia, în

apropierea oraşului Nicipolis ad Istrum. În acelaşi timp, în Moesia Inferior (urmaşa Scyhtiei) s-au redactat mai multe *scrieri patristice,* în latineşte, până când slavonismul a impus românilor o limbă oficială străină de limba poporului român. Din păcate avem îngrozitor de puține informații despre acest focar de cultură creştină care a avut, după cum se pare, un rol deosebit în procesul de trecere paşnică a vlahilor sau valahilor de la învățătura lui Zamolxis la cea a Sfântului Andrei. Pe întreg teritoriul fostei Dacii s-a găsit numai o singură inscripție creştină scrisă cu ajutorul alfabetului latin. Aceasta este inscripția votivă de la Biertan, jud. Sibiu, care spune că „Ego Zenovius votum posui", adică, „eu Zenovius am făcut această (ofrandă)".

Este, însă, de admis ideea că limba pe care au folosit-o aceşti misionari nu a fost latina, ci străvechea limbă strămoşească a băştinaşilor, căci dacă aceştia aveau motive să râdă prosteşte când Ovidiu încerca să-i convingă că „femeii trebuie să i se spună mulier în loc de muiere, iar pruncuțului filius în loc de fiu", nu aceeaşi mai era situația după ce au trecut printr-o experiență ca aceea când şi femeia şi copilul şi chiar el însuşi putea fi înhățat de „auxiliari" pentru vina de a nu fi plătit impozitele şi apoi vândut la târgul de sclavi. Se pare că misionarii creştini i-au înțeles pe cei care-şi spuneau vlahi sau valahi şi nu romani, adică cetățeni ai Romei, şi le-au scris cărți de rugăciuni pe limba lor cu ajutorul unui alfabet latin adaptat la nevoile acestei limbi, de filozoful bizantin Aethicus Histricus.

Acest alfabet a fost „reeditat", prin copiere manuală de mai multe ori, ceea ce vine să sprijine afirmația lui Mihail Kogălniceanu că până în anul 870 d.H. când am fost despărțiți de bulgari prin biserica bizantină şi chiar mai târziu, pe teritoriul fostei Dacii s-a folosit o scriere latină, căci iată ce aflăm din gramatica lui Nicolae Bălăşescu, care a apărut la Sibiu în 1848: „Românii, în suta XII pe la anul 1100 ar fi avut în limba română tradusă liturghia". Acest lucru este confirmat şi de papa Inochentiu al IV-lea (1243-1258), care ştia că „valahii din Dacia, traduseră, pe nesimțite, în limba lor, liturghia slavică de rit grecesc mai întâi uzitată şi la dânşii" şi cere episcopilor săi din Transilvania s-o descopere şi s-o ardă ca fiind o erezie chiar a bisericii-mamă din Constantinopol, care n-a fost consultată. Dar Papa de la Roma mai avea şi alte necazuri provocate de blackii (valahii din Transilvania) şi confirmate printre altele şi de Simon de Keza din Transilvania. Amintindu-şi despre „secuii rămăşițe ale hunilor", episcopul de Oradea (1282-1290) spune că 3.000 de bărbați au scăpat cu fuga din războiul Krimheld (Krimhild), ei au ajuns vecini cu blackii (românii) de la care au învățat scrierea.

Nu, nu este vorba de scrierea latină, căci în acest caz Papa nu ar fi avut nici un motiv să se supere şi să-i ceară regelui Ştefan al Ungariei să-i pedepsească pe „zakuli" pentru nesăbuința dovedită. Despre ce fel de scriere este vorba aflăm dintr-un manuscris datat în 1702 şi redactat de preotul Ştefan Lakatos, din care rezultă că secuii foloseau încă în jurul anului 1700 un alfabet propriu, numit „alfabetum siculorum", cu semne speciale pentru litere care difereau de cele pentru bigrame. În total erau 56 de semne: 33 simple, şi 23 compuse. Luând cunoştință de ele, B.P. Haşdeu conchide că literele valahilor au existat cu adevărat şi că secuii le-au preluat de la ei. Totuşi, o mărturie clară în acest sens se credea că nu există până în anul 1983 când a fost adus în țară un microfilm al unui codex ce se află în arhiva Academiei de ştiințe a Ungariei (sub cota Aii73/II). Este vorba de „Codex Rodonczi" socotit de unguri o scriere criptică, dar pe care a început încă în acelaşi an s-o „decripteze" Viorica Mihai şi să-şi publice rezultatele cercetărilor sale în „Anale de istorie" XXIX, 1983 nr.6. Într-un articol susținut cu toată rigoarea ştiințifică, autoarea crede că acest document a fost redactat în secolele XII-XIII în Valahia şi demonstrează clar că a fost scris cu caractere grafice dacice. Tabelul comparativ întocmit de ea din care rezultă uluitoarea asemănare existentă între scrierea de la Gârla Mare (sec. XV-XIII î.d.H.) şi cea din Codexul Robonczi (sec. XII-XIII d.H.) ne obligă la mai multe alte concluzii privind trecutul istoric al poporului român decât cele puse în circulație până acum de către istoricii şi lingviştii noştri cei mai iluştri. În primul rând, este dovedit faptul că strămoşii noştri cei mai îndepărtați, pelasgii, sunt autorii primei scrieri din Europa şi din lume. În al doilea rând, nimeni nu va mai putea spune că urmaşii pelasgilor, tracii, nu ştiau să scrie şi să citească, având scrierea lor sacră. În sfârşit, dar nu şi în ultimul rând, este dovedit faptul că această scriere nu a dispărut de pe teritoriul fostei Dacii decât atunci când li s-a impus vlahilor scrierea slavonă, considerată de capii bisericii creştine „scrierii lui Dumnezeu". În acelaşi timp, cred că am reuşit să schițez şi răspunsul la întrebarea formulată de A. Kifişin: „În ce limbă vorbit-au tărtărienii?" din articolul „Ramurile aceluiaşi arbore" care a apărut în nr.12 al revistei „Tehnica Molodioji" din anul 1975. Cum tărtărienii, la care se referea savantul rus, nu puteau vorbi altă limbă decât cea în care scriau şi cum această scriere, urmaşii lor au folosit-o până în epoca creştină, este de admis ideea că nici limba nu şi-au schimbat-o, ci doar au şlefuit-o, făcând-o mai cursivă şi îmbogățind-o cu unele cuvinte noi rezultate dintr-o experiență proprie sau, luate de la populațiile cu care au venit în

contact.

Este greu, însă, dacă nu chiar imposibil, să admiți ideea că termenii principali ai unei îndeletniciri cum este agricultura, care s-a practicat pentru prima oară în Europa pe acest pământ străbun, a dus lipsă de termeni proprii pentru a denumii unele operațiuni ca *a ara, a semăna, a treiera, a secera* etc. şi le-a împrumutat de la romani.

Şi mai neîntemeiată este afirmația, împărtăşită de mulți oameni de ştiință din țara noastră, că toți termenii operațiunii de transformare a grâului în pâine sunt de origine latină, ca şi când morăritul ar fi o treabă pe care dacii au învățat să o facă de la romani. A stat cineva pe capul lor şi le-a explicat că la moară trebuie să-i spun *mela* şi *pilla* la piuă şi, mai ales, cum funcționează roata unei mori de apă, aşa cum a făcut-o Vitruviu în „De arhitectura": „de cercul lor (al roților) sunt prinse palete care, când sunt lovite de puterea curentului, înaintând, obligă roata să se învârtească…" Am dat acest citat din literatura latină, convins fiind că cei care aveau nevoie de explicații cum funcționează o moară de apă erau romanii, şi nu localnicii care o construiseră. Aşa se întâmplă peste tot în lumea asta: gazdele dau unele explicații despre lucrurile pe care le au, iar musafirii tac şi ascultă. Eventual pun unele întrebări, aşa cum a fost cazul, de bună seamă, cu *roata cu făcale* pe care o vedeau pentru prima dată. De la principiul ei de funcționare a pornit românul Henri Coandă atunci când a construit primul motor cu reacție din lume, în anul 1910.

Şi exemple de genul acesta aş putea da mai multe. În totalitatea lor, ele infirmă concluzia pe care a formulat-o istoricul Al. Xenopol în anul 1925 cu privire la idiomul indigen, care a fost întunecat cu totul de limba latină în cei 164 de ani de ocupație romană. Aşa că se impune să ne lămurim, cât de cât, despre ce întunecime poate fi vorba şi care au fost urmările ei.

Din toate dicționarele mari ale limbii române aflăm că *a întuneca* este un verb preluat de români din limba latină, care se referă în principal la soare şi la lună şi înseamnă a nu mai răspândi lumină, a nu mai avea strălucire. Cei doi aştri îşi pierd strălucirea atunci când sunt acoperiți de nori, iar pământul este cuprins de întuneric atunci când soarele apune sau este eclipsat de lună. O încăpere se întunecă atunci când este stinsă lumina şi afară este noapte, iar romul se întunecă la față atunci când este bolnav sau tare amărât. Forma flexibilă a acestui verb „latin" mai este folosită în limba română şi atunci când cineva îşi pierde claritatea de a judeca, încurcă lucrurile, respectiv cuvintele, fără nici o noimă.

Nu cred că locuitorii Daciei Traiana au putut ajunge, în cei 164 de ani de ocupație romană, într-o situație atât de tristă încât să fi fost de actualitate această ultimă ipostază a verbului *a întuneca*, dar admit posibilitatea ca în acest timp, întreaga spiritualitate să-şi fi pierdut strălucirea care o caracteriza, intrând într-un con de umbră, aşa cum se întâmplă şi cu pământul în timpul unei eclipse de soare.

În privința limbii, însă, nu cred că lucrurile au stat chiar aşa cum le prezintă ilustrul istoric ieşean fie numai şi datorită faptului că Dacia lui Traian este doar o parte mică a Daciei lui Decebal.

Populația dacă de pe acest teritoriu ocupat de romani ar fi putut învăța limba latină, dată fiind existența unui fond comun de cuvinte sesizat într-o formă poetică de Ovidiu („Tristele") şi atestat vizual de toate scenele de pe columna lui Traian, în care împăratul roman de origine *lusitană* stă de vorbă fără traducător cu delegațiile de *pileați* care vin de câteva ori la el să-l roage câte ceva, sau să-şi ofere serviciile.

Este însă mult mai sigură posibilitatea ca vorbitorii de limbă latină să fi simțit cu timpul, asemenea lui Ovidiu, cum în limba lor se strecoară pe nesimțite şi pe nebăgate de seamă tot mai multe cuvinte din limba „barbarilor" şi să spună că „nu e vina omului, ci a locului".

Explicația nu poate fi decât una singură: cele două limbi au o origine comună, atestată prin fondul comun de cuvinte şi care nu e deloc neglijabil, dar valurile vieții şi cele ale istoriei au făcut ca una să sărăcească în cuvinte, iar alta să se îmbogățească. A sărăcit limba pe care o vorbeau *priscii latini,* adică cei vechi, căci a trebuit ca, în momentul în care a fost proclamată limba oficială a marelui imperiu antic, să renunțe la cuvintele cu mai multe înțelesuri, ca şi la combinațiile de cuvinte echivoce, în favoarea unui limbaj sec, supus unor rigori instituite de autoritățile romane.

În tot acest timp, limba tracă, căci despre ea este vorba, nu numai că şi-a păstrat vechiul fond de cuvinte, dar şi l-a putut îmbogăți, în urma unor experiențe proprii, sau prin împrumuturi de la populațiile cu care au venit în contact.

Pentru exemplificare, mă voi folosi de cuvântul *val* din limba română care este echivalentul lui *vallum* din limba latină. Vom putea constata astfel că vallum din limba latină este un cuvânt care indică o *parcana,* eventual o întăritură şi este susținut de verbul *vallo, -avi, -atum, -are,* care înseamnă a întări cu *şarampoi* (pari de lemn) bătuți pe ridicătura de pământ din jurul unei tabere, cetăți etc.

În privința cuvântului val din limba română, este de remarcat faptul că el poate indica atât val de pământ (valul care taie de-a curmezişul câmpul…), dar şi alte forme naturale care îi seamănă: val de apă, val de zăpadă, precum şi unele fenomene naturale care se simt, dar

nu se văd: val de frig, val de căldură, val de nebunie etc. Cuvântul val mai poate fi întâlnit în limba română şi pentru a face cunoscută o gamă întreagă de stări sufleteşti: val de dragoste, val de mânie, val de recunoştinţă, care, la rândul lor, pot face parte din alte valuri: ale vieţii, ale tinereţii şi chiar ale bătrâneţii.

Toate aceste valuri şi încă multe altele de acest fel ne trimit cu gândul la vremurile când strămoşii noştri cei mai îndepărtaţi, pelasgii, au început să are pământul, adică să-l facă valuri, motiv pentru care li s-a spus valahi, adică agricultori. E mult de atunci, e chiar tare mult. Tocmai de aceea nu pot crede că toţi termenii care se folosesc în această meserie sunt de origine latină. Romanii nu au nici o vină, respectiv nici un merit, că băştinaşii foloseau cu mult înainte de venirea lor plugul cu brăzdare de fier sau ale căror roţi erau „ferecate cu fier“ (Vergiliu).

Cât despre recoltele bogate pe care dacii le obţineau de pe pământul negru „nehotărnicit“, ce să mai spunem? Au făcut-o destul de convingător scriitorii greci şi romani.

Ocuparea de către romani a unei părţi a Daciei nu a condus la exterminarea populaţiei de aici, aşa cum Gh. Şincai o spune în Cronica sa, fie şi pentru simplul motiv că romanii au venit după aur şi după sare, şi nu să practice agricultura, chiar dacă au fost mulţi cei care s-au năpustit la început. Clima umedă şi rece de aici nu le-a priit celor care nu ştiau ce înseamnă o iarnă geroasă, iar munca la câmp este o treabă grea, care nu-i prea onorează pe cei care se cred mari cuceritori.

N-avem astfel, nici un motiv să credem că populaţia băştinaşă nu a fost lăsată de romani să practice agricultura. Au lăsat-o fie şi din simplul motiv că şi ocupanţii trebuiau să mănânce. De cu totul altă părere erau cei care o practicau şi care nu se puteau împăca nicicum cu plata unor impozite care creşteau de la an la an şi îşi aduceau aminte de bătaia pe care strămoşii lor i-au administrat-o lui Traian. Aşa se explică apariţia unor valuri de mânie socială care au tulburat liniştea ocupaţiei romane până în ziua în care împăratul Aurelian s-a decis să-şi retragă armata şi administraţia la sud de Dunăre (270-275).

Că romanilor nu le-a fost prea uşor să le pună băştinaşilor „zăbala în gură“ (o zăbală care nu lasă loc limbii latine), ne-o spune însuşi faptul că mereu au fost nevoiţi să aducă trupe noi în Provincia Dacia Traiana şi au sfârşit prin a face din ea trei Dacii, adică trei provincii mai mici şi mai bine organizate din punct de vedere militar şi administrativ. În aceste condiţii, este greu de spus câte cuvinte latine au învăţat băştinaşii şi, mai ales, de explicat de ce limba lor nu se deosebeşte prin nimic de cea a „dacilor liberi“ care n-au cunoscut “binefacerile“ ocupaţiei romane. Istoricii noştri au consemnat, fără a-i da vreo explicaţie, revendicarea spontană şi aproape simultană a neamurilor trace din această parte a Europei de a li se spune valahi şi nu romani, sau foşti cetăţeni romani, cum încercau populaţiile noi venite să le spună. N. Iorga, de exemplu, vorbeşte despre apariţia în sec. VI-VIII d.H. a unor enclave valahe – Valahia Mare, Valahia Mică etc. – chiar în imediata apropiere a Constantinopolului. Şi tot Valahie i s-a spus şi primului stat feudal independent înfiinţat de Basarab cel Mare la 1324 pe malul drept al Dunării, adică pe teritoriul geţilor care l-au avut de crai pe Burebista. Cei de la Bizanţ au sesizat existenţa mai multor Valahii, adică Valahia de la graniţa cu Ungaria. Din acelaşi motiv i s-a spus celui de-al doilea stat feudal românesc, înfiinţat de voievodul maramureşan Bogdan de Cuhea, în urma „descălecatului“ de la 1359, că este Moldovalahia, adică tot o Valahie, dar care are o apă ce se cheamă Moldova. Pe parcursul acestei ape, legenda spune că a „descălecat“ şi Dragoş, tot un maramureşan, căruia regele Ungariei i-a încredinţat comanda mărcii de graniţă de la Baia (năvălirea tătarilor din anul 1241 l-a învăţat să fie mai prevăzător).

După cum se poate observa, încetul cu încetul, urmaşii celor trei neamuri ale Daciei au ieşit la suprafaţa istoriei, ca nişte insule de sub apă (am numit astfel migraţia slavă), fiecare din ele având nişte simboluri emblematice străvechi: Ungrovalahia o pasăre cruciată şi Moldovalahia un cap de bour cu stea între coarne. Şi curios lucru: neimpuse de nimeni în stemele de stat ale celor două ţări româneşti au apărut şi cei doi aştri al spaţiului mioritic – soarele şi luna.

În pecetea cu care Mihai Viteazul şi-a validat un hrisov în 1600 iulie 27, la Iaşi, se regăsesc unele din simbolurile sacre ale străvechii spiritualităţi româneşti din care s-a născut scrierea de la Tărtăria.

Unirea celor trei ţări româneşti, înfăptuită de „getul“ Mihai Viteazul la 1600 a durat mai puţin de un an; timp a fost suficient însă pentru a se putea pune fundaţia stâlpilor de rezistenţă ai spiritualităţii noi româneşti, de ale cărei virtuţi beneficiem azi.

Avem însă şi o istorie atestată documentar de care nu trebuie să ne fie ruşine, căci am continua astfel să-i nedreptăţim pe cei mai îndepărtaţi strămoşi ai căror urmaşi suntem cu adevărat.

Să nu uităm, deci, că purtăm un nume care se înfrăţeşte cu cel de roman, dar este trac şi, în consecinţă, ceva mai vârstnic. Mărturiile arheologice scoase până acum la lumină obligă la regândirea istoriei şi la corectarea greşelilor. Cu siguranţă că o vom rescrie folosind tot alfabetul latin, dar vom fi poate ceva mai buni şi mai înţelepţi.

•

NAGANUL ŞI DREPTURILE OMULUI

Ing. Niculae SPIROIU
Consilier D.R.I.S.

Comentariu pe marginea sentinţei CEDO de condamnare a Rusiei şi Moldovei în procesul Ilie Ilaşcu –

Motto:

Când aceste rânduri văd lumina tiparului colile româneşti din regiune Transnistreană a Republicii Moldova, în care se află copiii şi tinerii urmaşi ai dacilor liberi, sunt înconjurate de miliţia regimului separatist rusofon. Părinţii protestatari sunt încarceraţi şi ameninţaţi de cei ce au tupeul să vorbească de valorile civilizaţiei.

Ziua de 8 iulie 2004 era pe cale să intre în istorie prin pronunţarea la Strasbourg a Hotărârii Curţii Europene a Drepturillor Omului de condamnare a Rusiei şi Moldovei pentru încălcarea mai multor drepturi fundamentale şi supunerea la rele tratamente şi torturi a membrilor grupului Ilie Ilaşcu, deţinuţi din 2 iunie 1992, prin care se dispunea şi punerea în libertate de îndată a lui Andrei Ivanţoc şi Tudor Petrov-Popa, cei doi membrii ai grupului încarceraţi încă la Tiraspol. Un caz fără precedent, care a dat de lucru magistraţilor internaţionali mai bine de patru ani. O mână de oameni încarceraţi, contra unei superputeri mondiale cum este Rusia şi a propriei ţări.

N-a fost să fie aşa. Ministerul de externe al Federaţiei Ruse se miră şi nu-i vine să creadă. Voronin se miră şi el la „poarta nouă" de la Chişinău şi de năduf destitue un ministru, de la justiţie. „Autorităţile" de la Tiraspol sfidează hotărârea Curţii şi refuză să o pună în aplicare. „Republica Moldovenească Nistreană îşi exprimă indignarea profundă (!?) în legătură cu decizia CEDO şi consideră imposibilă eliberarea înainte de termen a teroriştilor rămaşi în detenţie", sună declaraţia unui minister de externe al unei aşa-zise administraţii de stat nerecunoscute de nici un alt guvern sau organizaţie internaţională decât ca cea care „exercită autoritatea în acest moment în Transnistria". Numai în acest moment, aşa scrie în hotărârea CEDO. Ar trebui să se ia aminte de cei vizaţi. După „acest moment" ar putea urma un Tribunal penal internaţional. S-au mai văzut cazuri. Nu insist asupra exemplelor. Se ştiu.

***Uzurpatorii putch-işti, separatişti din banda de comunişti a lui Smirnov*, pentru ale căror acţiuni reprobabile, criminale, înalta instanţă europeană a stabilit angajarea responsabilităţii Federaţiei Ruse şi a Republicii Moldova care au favorizat evenimentele petrecute în Transnistria prin „un anume control" exercitat asupra teritoriului acesteia datorită prezenţei Armatei a 14-a cu generalul Lebed la comandă, respectiv nu a depus eforturi prin oficiile diplomatice şi la organizaţiile internaţionale în rezolvarea cazului „grupului Ilaşcu"** ***au tupeul să eticheteze decizia Curţii de la Strasbourg în sus-amintitul comunicat ca „un scuipat şi o provocarea a aşa-numiţilor militanţi europeni pentru drepturile omului faţă de valorile supreme (!?) ale civilizaţiei moderne"*.**

Care valori supreme? Pot ei – adepţii ideologiei mumiei aceleia de la Kremlin ale cărei statui mai fac umbră pământului la Tiraspol – să vorbească de „valori supreme ale civilizaţiei"? Ei care i-au ţinut şi judecat pe membrii grupului Ilaşcu în cuşti? Ei care au organizat schingiuirea acestora şi execuţiile simulate, doar doar îi vor scoate din minţi? Ei care au pus la cale hăituirea şi asasinarea luptătorilor pentru drepturile populaţiei româno-moldovene ai ţinutului transnistrean? Care le-au închis şcolile cu predare în limba maternă, limbă de stat a Republicii Moldova, care le-au hărţuit preoţii patrioţi, învăţătorii şi profesorii alungându-i. Ei care sfidează normele de drept internaţional cu sprijinul mercenarilor cazaci aduşi din stepele Ucrainei şi sub oblăduirea interesată a Federaţiei Ruse care „este la ea acasă" - mai aproape cu 1800 de km de inima Europei - în aşa-zisa republică de pe malul Nistrului. În nici un caz. Nu ştiu dece, acest comunicat sfidător mi-a amintit de anii adolescenţei mele când ni se inculca cu obstinenţă cultul pentru revoluţia bolşevică şi pentru comunism. Când valori ale literaturii româneşti şi universale erau puse pe liste de interdicţie, înlocuite cu prolet-cultismul de duzină şi cu filmele cu comisari – bărbaţi sau femei – în scurte de piele şi cu NAGAN. Un pistol mare, în toc de lemn, care se putea utiliza ca pat de armă, trnsformându-l într-un fel de puşcă. Înapoia naganului scos din toc era comisarul bolşevic. În gura ţevii naganului, oameni nevinovaţi, bărbaţi, bătrâni, femei şi copii, etichetaţi de comisar ca burghezi sau chiaburi, asasinaţi fără milă şi fără judecată. Nici urmă de drepturi sau libertăţi, de valori de civilizaţiei. Numai barbarie, anarhie şi ateism.

Acum au îndreptat naganul împotriva CEDO. Cât va mai suporta lumea cu adevărat civilizată a începutului de mileniu trei, enclava ruso-bolşevică separatistă, purtătoare de nagan, de la Tiraspol? Dar pe leninistul Voronin de la Chişinău, obsedat de pericolul civilizaţiei româneşti? Nu cred că prea mult timp. În numele celor ce păstrează în conştiinţă adevăratele valori ale civilizaţiei străvechi a Dacilor, să-i demascăm pe aceşti întârziaţi purtători de nagan ai istoriei şi să-i poftim să pună în aplicare deciziile Curţii de la Strasbourg.

O CRONICĂ A POPORULUI DAC PE PLĂCUȚE DE PLUMB

Adrian Bucurescu

Despre originea şi istoria plăcuțelor de plumb se ştiu prea puține lucruri.În cel mai bun caz există controverse susținute de diferiți istorici care le-au dat atenție de-alungul timpului. Până la aflarea adevărului legat de aceste plăcuțe, traducerea, interpretarea sau tălmăcirea lor este un lucru care interesează mai mult.În premieră inginerul Dan Romalo după o muncă asiduă de zeci de ani publică un volum intitulat Cronică Apocrifă pe plăci de plumb, apărut la editura Arvin Press în 2003, volum în care prezintă traducerea acestor plăcuțe odată cu clasificarea lor.În luna mai 2004 la Academia Română, Drd. Aurora Petan susține o comunicare publică în care face o istorie a plăcuțelor, anunțând începerea unui studiu sistematic aplecat asupra acestora.

La congresul de dacologie din luna iunie, reputatul lingvist Adrian Bucurescu,autor printre altele a volumelor „Dacia Secretă" şi „Dacia Magică" prezintă în plenul lucrărilor traducerea a două dintre aceste plăcuțe.

Începând cu acest număr Dacia Magazin va publica în serial traducerile tuturor plăcuțelor care la ora actuală există şi sunt făcute public.

TAINELE TĂBLIȚELOR DE LA SINAIA

Am parcurs şi am tradus aproape toate inscripțiile de pe tăblițele de la Sinaia. Modelul limbii în care au fost scrise este **ORO MANISA** sau **DRAGO MANISA**, „Graiul Divin", vorbit pe vremea lui Zamolxis, adică prin veacurile VIII-VII î.e.n. Fiind scrise de mai mulți autori, în epoci depărtate între ele, textele vădesc o evoluție a limbii plus varietate dialectală. Ultimele au fost compuse în vremea domniei sau imediat după moartea lui Mihai Viteazul, când Oro Manisa mai era cunoscută doar de Ordinul Solomonarilor, creat de regele **So Lomon** „Cel Luminat" sau **LO MANH** „Cel Vrednic", eliberatorul Daciei şi restauratorul vechiilor tradiții ale țării.

În texte predomină vechiul alfabet românesc, aşa-zis „chirilic". Un altul mai straniu, asigură secretul mesajelor. Am izolat cuvintele ajutat de latină, limba veche cu care Oro Manisa seamănă cel mai mult, de română şi albaneză, moştenitoarele ei directe. Uneori, cuvintele sunt despărțite de spații mai mari decât între literele lexemelor, iar alteori, enunțurile au chiar semne de punctuație.

Unele tăblițe par a fi fost turnate pe la mijlocul veacului al XIX-lea, după unele ce vor fi fost inscripționate în aur sau în lemn. Nu e nici o mirare că au fost găsite la Sinaia, oraş aflat la poalele KOG-A-ION-ului, muntele sacru, aproape de izvorul Ia-

Mântuitorul Zamolxis

lomiței, râul sfânt al geto-dacilor.

MÂNTUITORUL ZAMOLXIS

ATEP OCHY OY DIO A ATL(A)-NTO ON SON TELO. YLOE OMI SEGEAT TROYPE GEOT Y. MATEO O GHETO YT TROYPE O SOITO EORTO YLO.

Traducere: A băut din înțelepciunea divină a Atlanților acest tânăr vrednic. Pe El oamenii L-au săgetat, trupul rănindu-I-L. Domnul Geților al Lui trup Și-a înviat pentru mântuirea lor.

Lexic:

ATEP – „a băut; a sorbit" Cf. rom. a (se) adăpa

OCHY – „(din) înțelepciunea; (din) observațiile (experiențele)". Cf. rom. ochi; a ochi

OY DIO – „cea divină". Cf. lat. deus „zeu; divinitate"

A – „a; al".

ATLANTO – „atlanți"

ON – „acest" Cf. rom. un.

SON – „tânăr". Cf. engl. son, rus. sân „fiu".

TELO – „vrednic". Cf. rom. țel.

YLOE – „pe el"; „lui"

OMI – „oamenii"

SEGEAT – „săgetat"

TROYPE – „trupul"

GEOT – „rănind; tăind". Cf. rom. ciot; ciut.

MATEO – „domn; conducător; mare". Cf. alb. i madh „mare".

O – „al"

GHETO – „geților"

YT – „al Său". Cf. alb. i tij „lui; său"

SOITO – „înălțat; trezit; înviat". Cf. rom. a sui; suit.

EORTO – „(pentru) mântuirea; salvarea". Cf. rom. a ierta.

YLO – „lor, pe ei". Cf. rom. ei; ele.

Observații: Apollon-Zamolxis era considerat urmașul profetului Ion-Orpheus, ultimul mare împărat al Atlanților. Despre acest popor, ce și-a avut capitala pe pământul românesc, am dat amănunte în volumele „Enigma Atlanților", Editura Axa și „Atlanții din Carpați", Editura Obiectiv.

LEGĂMÂNTUL LUI LOMANH

GE LOMANH
ONDO YLMO
Y MALYO
VYO
HLYO
NIZO
SI POL_ISY_PION
SIO
ONIY HOHON
IDI MOEM.
MIDIN A IURO
I MAZYES YO
OL NIYN FI

Legământul lui Lomanh

Traducere: Acel Lomanh la Apa Slăvită mult a viețuit, pe Tărâmul Divin. La douăzeci și cinci de ani împliniți, coconul a plecat de la mumă. Mezinul s-a jurat vecinilor că el mare va ajunge.

Lexic:

GE – „cel".

LO MANH – „Cel Vrednic". Cf. alb. mung „călugăr"; rom. muncă; româncă.

ONDO – „(la) Apa". Cf. rom. undă; undiță.

YLMO – „slăvită; binecuvântată; măreață". Cf. lat. almus „hrănitor; rodnic; binecuvântat"; ALMUS – loc. în Tracia; rom. culme; ulm

Y MALYO - . mult. Cf. alb. mal „munte"; rom. mal.

VIO – „a viețuit" Cf. rom. viu.

HLYO – „(pe) tărâmul". Cf. rom. glie.

NYZO – „divin; prea curat". Cf. alb. nuse „noră; mireasă"; rom. naș; neaoș.

SI – „la".

POL – „douăzeci". Cf. rom. pol.

ISY – „și"

PION – „cinci". Cf. sued. fem. „cinci".

SIO – „împliniți; plini; umflați". Cf. rom. a sui; seu.

ONIY – „ani"

HOHON – „coconul"

IDI – „a plecat". Cf. rus. idti „a merge".

MOEM – „(de la) mumă; mamă"

MIDIN – „mezinul; cel plăcut; cel frumos". Cf. alb. musene „(la) mireasă"; rom. mezin.

A – „a"

IURO – „jurat"

I – „la"

MAZYEESO – „vecini; a mărgini". Cf. rom. megieș; măceș; mezeș.

OL – „(că) el". Cf. rom. ăl.

NIYN – „mare". Cf. rom. noian.

FI – „va ajunge; (va) fi".

Observații: Apa Slăvită sau Apa Sfântă era râul NAPARIS „Cerescul; Divinul" (cf. slav. nebo „cer"), actualmente Ialomița.

Tărâmul Divin – Bărăganul, ținutul unde S-au născut Gemenii Divini. Ca și multe alte texte la Sinaia, și acesta este scris în versuri.

ŞTEFAN CEL MARE, EROU AL NEAMULUI DACO-ROMÂN

Nicolaie Densuşianu

La 2 iunie 1.504 (7.512) se stinse marele domn şi erou al Moldovei Ion Ştefan Voievodul, care, în timp de 47 de ani ai domniei sale, a apărat cu curaj şi devotament extraordinar independenţa politică a Moldovei şi a fost un zid puternic al creştinătăţii contra expansiunii domniei musulmane dincoace de Dunăre.

„Istoria militară a poporului român".

Ca să înţelegem situaţia de atunci, trebuie să amintim că sultanul Mohamed II terminase cucerirea Peninsulei Balcanice. În 1453, el ataca Constantinopolul, îl cucerea şi îl transforma în capitala imperiului său. În 1459 cucerea Serbia, în 1464 Bosnia, în 1467 Herţegovina şi Albania, în 1475 Crâmul, a cărui guvernare o încredinţează unui han tătăresc. Atena a fost cucerita în 1458, Peloponezul în 1460. Thracia, Macedonia şi Bulgaria deveniseră provincii turceşti încă din secolul al XIV-lea. Valahia ca să-şi protejeze frontierele meridionale împotriva incursiunilor musulmane, după bătălia de la Nicopole din 1397, s-a obligat să plătească turcilor un tribut anual de 5000 de piaştri de argint. Peninsula Balcanică fiind cucerită, Mahomed al II-lea trebuia să cucerească şi Moldova, în felul acesta drumul putând să i se deschidă spre Transilvania, Polonia şi Ungaria, porţile Europei deschizându-i-se. Plin de curaj şi energie el nu putea să-i ierte Moldovei, care domina gurile Dunării şi colţul nord-vestic al Mării Negre, refuzul de-i plăti tribut. Având aceleaşi convingeri politice ca şi tatăl sau, Baiazet II, fiul şi succesorul lui Mohamed II, invită în anul 1502 hoardele tătăreşti de pe Volga să se stabilească pe câmpiile Chiliei si Cetăţii Albe. Din nefericire pentru cauza creştinătăţii, dar în special pentru cea a vlahilor şi moldo-vlahilor, principele creştin Mathias Corvinul, fără nici un motiv, porneşte în anul 1467 la război impotriva lui Ştefan, în fruntea a 40.000 de soldaţi. El trece pasul Oituzului şi al Ghimeşului, inaintând spre Suceava, capitala Moldovei, arde Trotuşul, Bacăul, Romanul şi Neamţul oprindu-se la Baia. Ştefan, văzând îngâmfarea şi imprudenţa adversarului, care nu luase măsurile necesare de precauţie, trimite oameni care dau foc oraşului Baia, şi la lumina flăcărilor şi a lunei, îi ataca pe unguri care, îngroziţi, cad sub săbiile moldovene.

Ştefan cel Mare

Oastea marelui rege al Ungariei este învinsă, iar măreţul rege Mathia Corvinul, rănit de trei ori, este scos din luptă pe targă, ca sa nu cadă în mâinile mânioşilor moldo-vlahi. El scapă cu mare greutate strecurându-se prin poteci, ajungând în Transilvania, datorită bunătăţii unui vlah. Ştefan aflând însa despre trădarea acestui om, îi va tăia capul. Voievodul Transilvaniei, Ion de Darocz împreună cu cei 4000 de luptători ai săi au fost ucişi până la unul. În anul 1468, Mathia Corvinul făcu pace cu Ştefan, dându-i castelele Ciceu şi Cetatea de Baltă din Transilvania. De la Martini Cromer „ Polonia sive de origine et rebus gestis Polonorum" Ed.Coloniae Agrippinae, 1589, p.403, aflăm despre victoria voievodului Moldovei Ştefan asupra hoardelor tătăreşti ale hanului Maniac de peste Volga. Tătarii Zavolgeni, adică cei ce trăiau dincolo de Volga, trecură peste Boristhene (Nistru) sub comanda hanului Maniac în anul 1468, împărţindu-se în trei coloane, năvălind asupra Lituaniei, Podoliei şi Moldovei. În partea Podoliei ce ţine de Lituania tătarii au făcut prăpăd, luând în captivitate 10.000 de oameni. În partea Podoliei care ţinea de

Polonia, tătarii nu au distrus nimic, regele Poloniei fiind înştiinţat de ducele din Tauria, Mengligere despre acest atac. În Moldova însa, tătarii au fost învinşi de trei ori de Ştefan Vodă, care a luat prizonier chiar şi pe fiul hanului Maniac. Hanul i-a trimis lui Ştefan 100 de soli cerându-i cu ameniţări să-l lase liber pe fiul lui. Ştefan a dat ordin ca în faţa celor 100 de soli, fiul hanului să fie despicat de viu, iar apoi i-a tras în ţeapa pe 99 din soli, lăsând unul singur în viaţă, cu nasul şi urechile tăiate, să-i dea de ştire hanului Maniac despre cele petrecute acolo. Despre acest război scrie şi cronicarul Grigore Ureche, în final Ştefan aducând mulţumire lui Dumnezeu, la 3 septembrie zidind mânăstirea Putna.-La începutul anului 1475 Mohamed II îl trimite pe Suleiman-paşa din Albania, în fruntea a 120.000 de oameni, să cucerească Moldova. Norocul însă nu-i surâde. Ştefan îl atrage într-o pădure de lângă râul Bârladului, din sus de Vaslui, unde-i distruge întreaga armată. În această luptă memorabilă, de la locul numit Podul Înalt, au căzut patru paşi, moldovenii cucerind peste 100 de steaguri, mulţi captivi şi o pradă enormă. Apoi voievodul dete ordin ca toţi captivii turci, afară de cei mai de frunte, să fie traşi în ţeapă. Trupurile celor ucişi în lupta de la Podul Înalt, scrie istoricul Dlugoss, au fost arse, dar au rămas grămezi mari de oase, care vor atesta şi în secole depărtate măreţia acestei biruinţe. Dar problemele lui Ştefan încă nu se terminară. Pe când Ştefan se afla la Vaslui lânga Bârlad, îi veni ştire de la Soroca, cum că cazacii au trecut cu hoardele lor peste Nistru şi prădeaza ţara. Fără să piardă timpul Ştefan îi loveşte năpraznic, noaptea, fără veste la Grumăzeşti, îi taie, spintecă şi îi goneşte peste apa Nistrului, mare parte din ei înecându-se în undele lui. Se întoarce triumfător la Suceava, unde Mitropolitul cu preoţii îl binecuvântează ca pe un împărat şi biruitor de limbi pagâne. La mai puţin de un an, mai 1476, Mohamed II, aprins de ura împotriva lui Ştefan care-i nimicise armata cea puternică, de 120.000 de oameni, care-i alungase garnizoana turcească din Chilia, pleacă în persoană împotriva lui Ştefan. Trece Dunărea pe cinci poduri cu o mulţime de soldaţi, tunuri, cămile şi pătrunde în Moldova. În acelaşi timp năvalesc în Moldova şi tătarii din Râm, veniţi în ajutorul turcilor. Acelaşi istoric polonez Dlugoss, ne spune că Voievodul Ştefan nu se înspăimânta de aceşti doi inamici foarte puternici care lovesc Moldova în acelaşi timp. El dădu ordin ca toate bucatele şi fânetele să li se dea foc, pentru a nu ajunge în mâinile duşmanilor, apoi se arunca asupra tătarilor, de a căror putere se temea mai mult decât de turci. Îi loveşte, îi învinge şi-i goneşte până la Nistru cu atâta râvnă, încât pe mulţi îi taie în fugă decât în bătălie. În timpul acestei persecuţii, teroarea cuprinse aşa de mult pe tătari, încât ei aruncau jos armele, arcurile, tolbele cu săgeţi, hainele de pe ei, şeile de pe cai, ca să poată fugi mai uşor şi apoi ca nişte turbaţi, săreau goi în apa Nistrului, unde aproape cu toţii s-au înecat. Ştefan se întoarce repede acum împotriva trupelor turcilor, împrăştiate prin ţară, la pradă. Se retrage apoi în munţi într-o pădure numita de turci „Marea de arbori", iar de cronicarii noştri Valea Albă. Aici, pe 26 iunie 1476 are loc memorabila bătălie de la Războieni. Moldovenii dau foc la pădure, focul determinând la început pe ieniceri, îngroziţi, să se trântească la pământ. Sultanul Mohamed, observând această dezordine şi lipsa de curaj, din partea celor mai distinşi ostaşi ai săi, apuca un scut şi se repede împotriva moldovenilor. Moldovenii sunt învinşi nu de arme, ci de numărul copleşitor al turcilor. Pierderile turcilor sunt enorme iar victoria fără rezultat. Mohamed încearcă să cucerească cetatea Sucevei şi a Hotinului, dar pierde in amândouă luptele o mulţime de ostaşi fără a le putea cuceri. Cu toata înfrângerea suferită la Valea Albă, Ştefan nu îşi pierde curajul. Tocmai când turcii voiau să treacă Dunărea, îi loveşte din senin, le luă toată prada furată din Moldova, aceştia alergând disperaţi spre celălalt mal. Ştefan se întoarce înspre Moldova şi curăţă ţara întreagă de turci. Regele Ungariei, învinsul lui Ştefan, uitând de ce i se întâmplase şi lui nu de mult, într-o scrisoare adresată Papei Sixt al-IV-lea, numeşte retragerea lui Mohamed din Moldova, o fugă ruşinoasă" (Hurmuzaki, Documente, vol-.VIII, p.23 1476). Sultanul Baiazet II vrând să-şi răzbune părintele intră cu trupele sale în Moldova în luna mai 1486. Planul său era ca după ce va supune Moldova, să stabilească o legatură directă între imperiul turcesc cu tătarii de la Crâm şi de pe Volga, să colonizeze Basarabia cu tătari şi să prefacă Moldova într-un paşalâc turcesc. Trece Dunarea pe la Isaccea, ocupă Chilia şi Cetatea Albă, devastează în lung şi în lat Moldova, Ştefan ducând doar o luptă de hărţuire, de slăbire a inamicului, care s-a dovedit practică, pentru poporul nostru încă din timpuri străvechi. Baiazet al II-lea disperat că nu îl poate întâlni şi învinge pe Ştefan, obosit de lupta de hărţuială dusă de trupele moldoveneşti, fu silit să se întoarcă peste Dunare. Din Cronica Veneta a lui Sanuto Marino (istoriograful republicei Veneţiene-1532) aflăm că sultanul turcesc când a cucerit Cetatea Alba avea o armată de uscat de 300.000 de oameni, iar forţele sale navale erau de 100 de corăbii cu pânză, ca în fine, pe lângă sultan se mai afla acolo şi hanul tătar cu 30.000 de oameni călări. Despre acţiunile de război ale lui Baiazet asupra Moldovei, mai aflăm de la analiştii musulmani Saed-eddin şi Idris, sec. al XVI-lea, informaţii folosite şi de Hammer în Istoria imperiului otoman. „În ziua de 1 mai 1484, Baiazet pleacă la Adrianopol (fosta capitală a României N.A.), de unde se pregăti sa meargă asupra Moldovei. La 27 iunie armata sa trecu Dunărea pe la Isaccea, unde veni şi Voievodul Valahiei cu un corp auxiliar de 20.000 de oameni.

La 6 iulie Baiazet împresura cetatea Chilia şi în 7 zile o

cuceri. De acolo porni împotriva Cetății Albe (Akkermanului) unde ajunse în 9 zile. Asediul acesteia a durat 16 zile, căderea acesteia ne este descrisă de Andrea Cambini din Florența, care a trăit în timpul acestor evenimente. Acesta povesteşte cum la început Baiazet a dat voie trupelor sale să cutreiere şi să prade ținutul, apoi văzând că cei din cetate nu se mişcă a dat ordin ca zidurile acesteia să fie bătute cu artileria din mai multe părți, dărâmând cât mai mult, şi dând astfel şansa coloanelor sale să atace. Oamenii dinăuntru însă se apărau foarte bine, respingându-i cu mare impetuozitate, întrebuințând pentru apărarea lor săgeți, focuri, darde şi pietre, şi se purtară cu atâta inimă încât rănind şi omorând un număr mare de inamici, îi goniră de mai multe ori. După zile de atac fără succes, Baiazit trimise un sol să le spună că turcii vor sta şi vor lupta zi şi noapte până vor lua cetatea şi nu vor cruța pe nimeni, indiferent de sex ori vârstă. În cazul în care se vor preda le va asigura libertatea. Auzind cei din cetate propunerile sultanului şi nevăzând nici o scăpare, şi fiindcă rămăseseră foarte puțini, au hotărât să primească condițiile sultanului şi predară cetatea. Sultanul îşi ține promisiunea. -Dar nu numai ungurii, tătarii şi turcii atacă Moldova. În anii 1497 şi 1498 regele Ion Albert al Poloniei, dornic de glorie, crezând că Moldova este slăbită vine să supună această țară. Sub pretext că doreşte să meargă împotriva turcilor, ca să ia din mâinile acestora Chilia şi Cetatea Albă, de fapt dorind să-l pună în fruntea Moldovei pe fratele său Sigismund. El cheamă lângă el la acest război pe Alexandru-duce de Lituania, pe Tifen, magistratul cavalerilor teutoni şi pe ducele Masoviei. În fruntea a 80.000 de ostaşi pătrunde în Moldova, înaintând spre Suceava. Ştefan îi blochează însă toate drumurile de aprovizionare dinspre Polonia şi Rusia. Situația devine dificilă pentru trupele inamice datorită lipsei de apă, bucate şi nutreț. Descurajarea creşte, disciplina scade, aşa că ridica asediul Sucevei dorind să se întoarcă acasă. Ei au început să se retragă, fără nici un fel de ordine, comițând tâlhării şi jafuri asupra locuitorilor pe unde treceau. Pe când trupele dușmane, după un drum de patru zile, sosesc în pădurea numită „Bucovina“, o mulțime de țărani pedestri le înconjoară din toate părțile, dau năvală asupra lor, închid drumurile de ieşire cu arbori tăiați, răstoarnă carele şi răstoarnă asupra armatei inamice arbori pe care îi tăiaseră înainte din rădăcini. Lupta, după cum o descriu autorii polonezi, a fost una din cele mai înverşunate şi mai crâncene. O mare parte a armatei regelui Poloniei dispare aici, o mare parte a nobilimii celei alese a Poloniei şi Rusiei se stinge sau căzu in captivitate. După Cromeri „Polonia sive de orgine et rebus gestis Polonorum- 1589, p.440 ...“ Cu această ocazie Ştefan se arată de o cruditate mai mult decât barbară, anume el dete ordin să măcelărească în fața sa pe toți captivii, scăpară cei ce căzură în mâinile turcilor şi tătarilor, care fură duşi în captivitate. Unii dintre aceştia se întoarseră după câtva timp în țară, cum a fost cazul lui Ioan Tencini, Petru Prochnici [...]. Acest război dete apoi naştere la pagube mari şi suferințe grele pentru poloni şi ruşi. Anume, Ştefan, dorind ca să-şi răzbune injuria ce i-o făcuse regele Poloniei şi pentru războiul nedrept început de acesta, se ridică în primăvara anului următor cu trupele sale uşoare de moldoveni, turci şi tătari şi năvăli în Polonia şi în provincia Rusiei, apoi trecând pe lângă cetatea şi oraşul cel întărit cu ziduri al Leopolei, înainta prădând în lung şi în lat până la oraşul Canciuga şi la râul Visloc, răspândind în toată Polonia o teroare enormă, fiindcă nimeni nu era pregătit, ba nici nu avea curajul ca să stea înaintea acestui inamic, ci toți căutau numai să fuga, unii ascunzându-se prin fortărețe, alții prin păduri şi munți nestrăbătuți. Însă moldovenii, luând urmele celor fugiți, prinseră o mulțime mare de oameni de ambele sexe, de toate condițiile şi etățile, îi târâră în sclavia demnă de compătimit şi-i împrăştiară în toate părțile, astfel că Thracia, Scythia şi Asia erau pline de sclavi ruseşti. Se zice că atunci au fost luați ca robi de război şi mânați înainte ca vitele peste 100.000 oameni, cu o mulțime nemăsurată de turme, de cirezi şi tot felul de prăzi.“

Aceasta a fost urmarea faimoasei bătălii din codrul Cosminului, care a adus pagube şi suferințe enorme pentru Polonia şi Malorusia. Gloria şi numele lui Ion Ştefan Voievodul Moldovei ajunse cunoscut peste tot în lume. Uzun Assan, regele Persiei, trimite ambasadori la Ştefan cel Mare, rugându-l ca împreună cu alți prinți creştini să se ridice în contra oribilei puteri a otomanilor. Papa Sixt IV-lea, în bula ce o adresează creştinilor în anul 1476, numeşte pe Ştefan „adevarat atlet al credinței creştine“. Senatul venețian îl felicită pe domnitorul Ştefan pentru victoriile sale asupra turcilor.

Cele mai sincere şi frumoase elogii le aduce lui Ştefan istoricul polonez Ion Dlugosz, cronicarul din Cracovia, contemporan al său: „Un bărbat minunat, care nu e cu nimic mai inferior decât ducii eroi ai vechimei şi pe care noi îl admirăm atât de mult. După judecata mea, dânsul este cel mai demn, căruia să-i deie domnia şi imperiul militar peste toată lumea, şi lui să i se încredințeze prin sfatul, prin înțelegerea şi hotărârea comună a tuturor creştinilor, demnitatea de comandant suprem şi duce în contra turcilor.....“(Dlugossi, Hist. Polon, tomus II - 1712-, p.528). De la medicul său, Mathei Mauriano, la anul 1502, aflăm că Ştefan cel Mare era un om înțelept, demn de multă laudă, şi foarte iubit de supuşii săi. El a avut 36 de bătălii din care a pierdut doar două. El a zidit 44 de mânăstiri şi biserici. Meritele aduse de el poporului nostru, serviciile aduse de el creştinismului şi civilizației Europei sunt de neuitat. Pe 3 iulie 2004 (anul 7.512) s-a sărbătorit în Dacia, la Putna, acest eveniment deosebit, 500 de ani de la încetarea din viață a marelui voievod Ştefan cel Mare şi Sfânt.

ZAMOLXIS PRIMUL LEGIUITOR AL GEȚILOR

de Carolus Lundius

De ce trebuie să auzim de la Carolus Lundius despre Zamolxis ca fiind cel care a dat lumii primele legi scrise?De ce nici unul din istoricii noştrii nu-l pomeneşte? Oare de ce suedezii se mândresc cu ce noi refuzăm să ne mândrim? Când oare istoria noastră în loc să înceapă cu înfrângerea noastră ,cu sfârşitul nostru ca stat,cu înfrângerea lui Decebal,va începe cu istoria Daciei şi a regilor ei?

Iată de ce ne facem o datorie de onoare în a publica în serial întregul volum ZAMOLXIS PRIMUL LEGIUITOR AL GEȚILOR.

Prima ediție a acestui volum sub titlul *Zamolxis Primus Getarum Legislator,* scrisă de Carolus Lundius, a apărut în Suedia în anul 1687. Am găsit-o rătăcită într-un anticariat din Upsala-Suedia,de unde am cumpărat-o la un preț mare, încredințând-o spre traducere doamnei Maria Crişan.

Dr. NAPOLEON SAVESCU

(continuare din numarul trecut)

§7. Deşi denumirea a intrat în uzul general, totuşi lumea se întreabă de ce nu mai degrabă GAUTA să fie numiți locuitorii, decât SVIONES de la Odinus, căci, cu multe secole înainte de apariția lui Odinus, s-a dat denumirea acestor populații, după cum am arătat mai sus şi acest adevăr istoric poate fi lesne probat prin istoria diferitelor popoare şi neamuri.

Ce să nu mai zăbovesc asupra acestuia? Dacă totuşi se va mai găsi careva să pună la îndoială legenda nomenclaturii, atunci un singur argument îi va fi de ajuns: de ce această etnie nu a uzurpat numele înainte de Odinus.

Lang fedgatal totuşi nu se îndoieşte de faptul că această etnie şi-a împrumutat numele de la fiul lui Odinus, numit *Svifdage.*

§8. Din toate aceste considerații reiese clar că cineva totuşi susține că *Sueonia* se poate deduce de la lacul şi pădurea Veden („*se lacu et veden sylva*“) – sintagme pomenite mai sus – opinie de care mai curând poți să te miri decât s-o respingi. Nu mai puțin valabilă ar fi şi opinia că ar deriva de la *zwei Reiche* (două domnii / imperii), idei despre care Messenius a afirmat (Spe.Suec.et Goth, c.VIII) că te „împietresc de drept şi de fapt erorile acestora“.

§9. Din cele spuse mai sus, rezultă clar cât de mult a avut „de suferit“ *svithiod,* adică puterea sau imperiul Sueonilor. Întru zădărnicirea acestei spuse un bărbat, un cunoscător în ale istoriei patriei şi Antichității (acum a trecut deja în rândul celor fericiți), vine cu un argument în sprijinul Sueonilor, al Goților (Geților) şi al lui Odinus; la întoarcerea la conceptul de Scandia toate amestecându-se: fără dubiu că *Svealand* este ceva diferit de *Svearik* sau *Sviavelldi*, căci pe lângă aceasta, alte monumente literare ale strămoşilor noştri, există şi legi ale patriei, în care este susținut, prin cuvinte clare, următoarea situație: „*Swerkis Rzjke a aff Hedhna Warld samankomit / af Swealand oc Götha*“, cap.1 princ. Konungz Valter, e.e. (“Regatul Sveoniei, conform cu ultima amintire a religiei profane, s-a închegat din regiunile Sveoniei şi Goției”). Tot la fel stau lucrurile şi în cazul substantivului propriu *Svithiod* în loc de *Svealand* care se distinge clar de GOTHALAND. Cf. legendei Vilkina (p.d.76): “*Vilkini kunungr eignadist med rikinu, oc hernadi thad land er kallad var Vilkinaland en thad heitir nu Svithiod oc Gautland, oc alt Sviavelldi, Skaney, Sialand, Jutland, Vinland, oc oll thau riki er par til halda*”. (“Regele Vilkinus, prin forța armelor, şi-a însuşit regatul Vilkinaland care astăzi este format din Sveonia, Gothia, Scania, Selandia, Jutia, Vinlandia (Vandalia) şi din toate regiunile care se află la granița cu acest imperiu”). Aşa că, spre a spune lucrurilor pe nume, *Svithiod* se deosebeşte de *Gautland* şi *Sviavelldi.*Şi să ne bazăm pe aceeaşi istorie: *af heiti ens, fyrsta haufdingia tekr hans riki' nafn, oc su thiod er han stiornar* (de la numele celui dintâi principe al lui a fost numit regatul şi nu de la poporul peste care principele domnea. Acesteia merită cu prisosință să i te încrezi, conform spuselor de mai sus. Astfel, de la *Ingvem* sau *Inge* vine cuvântul *Sueones* şi *Ingveones. Ingveones,* după Plinius (lib. IV, C.XIII), ba chiar şi după Tacictus (De mor. Germ., c.12); şi ei nu se numesc prin ceva obscur sau ascuns, ba chiar prin ceva mai deschis şi mai limpede şi autoritatea Ingonilor. *Ingi* sau *Ingve, Inge* sau *Ingemunder* desemnează unul şi acelaşi lucru, după cum citim în cele mai multe documente consacrate acestui nume.

§10. Dar s-au mai numit şi *Sciți*, care mai apoi s-au chemat *Sueoni*, cf. unui vechi manuscris numit Chronicon. *As laphet dre komme Skyter on Geter, som langt epter Kalladis Gother / oc nu Swenste.* („Sciții şi Geții s-au născut din Iaphet care mai târziu, după Goți, s-au mai numit şi Sveoni“). Dar în nici o culegere de legi scrise de mână, nu este scrisă greşit ordinea aceasta. Chiar şi Isidorus (începutul Cronicii şi cap. Următor) îşi începe astfel cronicul: *domnia Goților (*fără îndoială se va citi Geților – n.t.*) este cea mai veche, căci s-a născut din domnia Sciților.* Sciții sunt cu adevărat arcaşi străluciți, ei ridicându-se cu mult deasupra altor popoare pentru că lor acest soi de arme le era absolut propriu – tocmai de aceea Herodot (IV,27) le-a zis ARIMASPOI, adică „cei care țineau bine cu săgeata“ (cu toate că legenda spune că Arimaspii nu aveau decât un ochi, n.t.); ei erau *arcaşi călări (ippotoxotai,* Thuc. 11, 139); Laurentius Valla i-a dat aceeaşi interpretare care mai apoi a fost recunoscută şi de către Henricus Stephanus. Pe deasupra, Herodot (I. 73) a numit meşteşugul de a mânui bine arcul şi săgețile *tenhn tn toxwn*, adică „arta de a ochi cu săgețile“, iar Henofon (Despre faptele şi vorbele lui Socrates, I, III, traducător în latină car-

dinalul Nicenus), unde se spune că, spre deosebire de celelalte popoare, *Sciţii şi Tracii sunt dotaţi de la natură cu această netă superioritate în a mânui arcul şi săgeţile. Dar că, spre deosebire de spartani care mânuiesc bine sabia şi scutul, Sciţii şi Tracii nu îndrăznesc să le mânuiască şi invers, spartanii refuză să se bată cu primii, folosind armele lor, arcul şi săgeata.*

Lucan (Lib. III) îi numeşte pe Geloni *sagittiferi volucres,* adică „din mâinile cărora săgeţile zboară precum păsările", iar Gelonii sunt o populaţie scită. După cum Lucan (c.II) afirmă, şi Masageţii sunt sciţi, ca şi Gelonii care se găsesc în jurul Lacului Maeotis, adică al Mării Azov, mergând în căruţe scitice sau călărind pe care care zburau, ca păsările, precum săgeţile. Prin arta mânuirii arcului şi săgeţii, strămoşii noştri s-au distins de celelalte popoare, după cum ne-o confirmă istoria naţională. Căci ei ştiau să trimită săgeata cu o precizie perfectă, ei mergeau în războaie sau în încăierări cu trupul dezgolit ca să arate duşmanului cât sunt ei de experţi în ţintă perforând cu săgeţile lor exact locul vizat. De iscusinţa lor în mânuirea arcului şi a săgeţilor ne stă pildă Magn. Sigurdar., Magnusa Barfots şi legenda lui Olof Trygfars (Flot. Lb., III, c.8) şi în multe alte locuri. Aşadar, Sciţii au fost printre primii strămoşi ai noştri. Mânuitul arcului şi al săgeţii la Sciţi se învăţa încă din fragedă copilărie; Florus (Lib.III, c. VIII) relatează că un copil refuza mâncarea de la mama lui până nu-i arăta, prin propriul ei exemplu, cum era lovită de săgeţi. Toată speranţa lor era în săgeţi, ne relatează Tacitus (De mor. Germ., spre final). Ei rătăceau cu cirezile, herghelii-le, cu caprele şi oile prin păduri şi pustiuri necultivate, de unde li s-a zis *Nomazi, Păcurari,* de către Homer, Strabon şi, printre alţii, şi de către Silius (I, III).

Ei nu aveau case, locuiau în căruţe, rătăceau pe câmpuri, şi aşa rătăcitori cum erau, aveau prin preajmă întotdeauna penaţii. Strabon îi situează spre Nord, unde suflă Crivăţul, iar Diodor din Sicilia (Bibl.Hist., c.p.m. 209) relatează că locuiau o insulă numită Basilea în care, pe vreme de furtună, ieşea la iveală un soi de chihlimbar foarte strălucitor, care nu se găsea în nici o altă parte din lume: acesta se mai numea şi *electrum.* Urania, fiica cerului, după moartea tatălui, a acceptat să domnească peste Basilea şi în urmă s-au născut din ea *diadoou th basileia*, succesorii testamentari ai domniei, Hypewrioni (Diod. Sic., Bibl. Hist., c.III, cap. 7, 9, 10, 13 şi 14). Solinus adaugă că *dintre insulele locuite de germani, Scandinavia este cea mai mare şi că nimic în această insulă nu este mai de preţ decât sticlăria care oferă şi cristalul, dar şi chihlimbarul pe care germanii îi numesc cu un cuvânt indigen GLAESUM (STICLA).* Plinius îl numeşte *sticlărie* (XXVII, 1, 2). Şi tocmai în Sveonia noastră, în regiunea Helsingiei, există o vale care se cheamă ELYSIA (Valea sticlei = Glysisdal, Elysisdal, LIUSDAL), după Ovidius, Câmpiile Elizee, după Vergilius, *Glysis hed, Elysis hed,* adică LIUSHED) (Vezi şi Tacitus, De mor. Germ., XLV; Tibull, I, 3, In Messal.) Conform ilustrului D. Gustavus Rosenhanus şi care în anul 1658 prezida această provincie, mi-a vorbit despre locurile din care se expediau mărfuri, ca venind de la *Elyzeeni* şi *Naharvali,* care odinioară ar fi locuit aceste ţinuturi; Tacitus (De mor. Germ., XLIII) relatează despre *Mnaimos (Manheimos) Elyzieni* şi *Naharvali.* Citându-l pe Plutarh care, la rândul lui îl citează pe Homer, afirmă că în Câmpiile Elyzee se află capătul Pământului, căci acolo umbra se face văzută şi astfel pune capăt globului pământesc; acolo unde lumina este împiedicată, iar soarele coborând dublează umbrele crescânde, începe imperiul lui Radamantes, adică Infernul.

De ce de la goticul *lysa,* iar acesta, la rândul lui, de la *Iius, liusis* sau *lysis*? Originea lui este clară, pentru că vara câmpiile acelea, după cum le spune şi numele, sunt văzute *totdeauna lucitoare*; de aici poeţii au născocit sintagma „la locurile fericite ale celor drepţi", „în insulele fericite", „acolo unde nici vânturile nu bat, nici norii nu-şi descarcă ploaia" şi „întotdeauna cerul este senin şi râde cu o lumină răspândită mărinimos" (Lucret., De rerum natura, c.III, pe la început) sau în Horaţiu, Epoda XVI:

„Ne părăseşte Oceanul planetar, suntem înconjuraţi de ogoare, ajungem la preafericitele câmpuri, la bogatele insule: iată, ni se dă ogorul nearat atâţia ani – acum Ceres ni-l oferă înfloritor şi încărcat cu ciorchini de struguri. Măslinii îşi scot mugurii şi toţi copacii sunt împodobiţi de muguri; Răşina ţâşneşte din stejarii munţilor înalţi şi se prelinge prin scoarţă până la pământ. Acolo vin de la sine direct în căldelniţa capelei". (Vezi şi comentariile lui Acronius Porphyrionus din Rotterdam, precum şi ale altora privind oda în discuţie)

Mai pot fi auzite şi alte versiuni privitor la originea numelui acestei regiuni; printre ele şi cea a lui Platon (Gorgias, p.m. 370 ff.). Vergilius, de pildă, opune Câmpiilor Elizee, Lacus *Stygias* (unde domneşte Plouton, „zeul" Infernului, n.t.), *nigra Tartara,* loc rezervat după moartea celor răufăcători, necredincioşilor, unde se dârdâie de frig (Vezi şi Hesiod, Theogonia, v.682, 721, 736 şi Platon, Phaedron, p.517 ff.) Atât *Stygii lacus* , cât şi *umbra Stagiae* al lui Seneca, vin de la goticul STYG. Verbul este *styggias formidare* („a se teme de styg"); de aici s-au format multe alte cuvinte în limba noastră. În greacă există verbul sugew, având acelaşi sens, interpreţii însă se îndoiesc de originea elină a acestuia (Socot că ar putea mai degrabă trimite la vechile cuvinte româneşti: 1.*Strigă*=„buhă de culoare cenuşie cu ochi portocalii, mai însemnând şi strigoaică, vrăjitoare", precum şi 2. *Strigoi* (Vezi şi Vergilius, Aeneis, p.237 şi 251). Pe bună dreptate, se pune chiar întrebarea de unde a fost numit de către cei vechi GLESARIA: fără îndoială că vine de la verbul GLA care înseamnă „a străluci", „a luci", iar de aici, GLEA, GLIA, GLOA, GLIOSA şi LYSA = "a lumina" (Nu este exclus să poată fi pus în legătură cu vechiul românesc GLIE, „pământ arat" şi cu GAIA / GEIA / GE, „pământul-mamă" şi, bineînţeles, grecii să-l fi luat de la noi şi nu invers, aşa cum este cazul şi cu *wallach* din germană însemnând „cal castrat", cum este cazul şi cu *Falii de Vest (Westfalen)* şi de *Est (Ostfalen)* şi cu *felahii* la egipteni şi indieni, toate aceste etnii ale căror nume sunt raportate la cultura pământului, agricultură, avându-şi obârşia în cuvântul strămoşesc *valah,* cea mai veche etnie românească atestată până acum, cf. Homer, Iliada, II, 739, n.t.). Căci nu stau lucrurile ca în cazul latinescului *Aquilo,-onis* („crivăţ"), greceşte *Boreas,* şi care afirmă cu seninătate Aulus Gellius (II, 22) s-ar fi format de la b*oatus,* înseamnă „muget" (*'apo th boh),* în vreme ce nişte bărbaţi eruditi, care s-au dedicat de mult literelor şi antichităţilor, nu pot aproba o asemenea explicaţie etimilogică, credibilă numai la nivelul pruncilor.

§11. Acesta este şi cazul toponimului BASILIA pomenit de Pytheas din

Marsilia (vestit navigator şi geograf din sec. al IV-lea î.e.n., n.t.) ca fiind sediu al Sciților regali: *basileio* înseamnă chiar „regesc", „regal" (Plin. XXXVII, II). Iau martor chiar pe Herodot (IV, 56) într-un pasaj unde Gerrhos relatează clar despre ținutul Sciților nomazi şi despre cel al Sciților regali („*ton te tn Nomadwn wrion kai ton tn basilhiwn Skuqewn*"). Şi Lacus Maeotis (Marea de Azov, n.t.) este locuit de Sciții Regali şi de Sauromați („*Maihtin, Skuqa te tou basilhiou kai Sauromata*"). Iată până unde se întindea odinioară imperiul Sveonilor, după cum am spus deja mai sus (aceasta este perfect valabil şi pentru Geto-daci, care secole, de nu chiar milenii, au locuit amestecați cu popoare germanice, atât în Peninsula Scandinavă, cât şi în Rusia Meridională, n.t.). Acei Sciți care au locuit în Asia, se cuvine să-i numim *Nomazi (Skuqa tou Nomada,* Hdt. I, 73). Pe aceeaşi insulă – BASILIA – cei vechi au numit-o BALTHIA de la BALDUR sau Apollo, de la arcurile şi centurile (*baltheis*) de care se foloseau Sciții, sens în care merită să-l amintim pe Herodot (IV, 11, 19 şi 50, VI, 74), unde vorbeşte când de arc, când despre Hercule *Balthicul* (centuron) şi nu numai despre *Scytha* ca fiu al lui *Hercule,* de la care s-au numit Regii Sciți (Plin., 1.c., Hdt, IV, 8, IX, 10). Apollo însuşi este numit de Vergiliu *cel purtător de arc* (Verg., Aen. III). Iar în cartea a V-a a aceleiaşi Eneida o spune explicit: „Acum să ne fie permis să explicăm cum s-a ajuns de la *centură* la cuvântul *Mare Baltică (belte),* cum apare acest cuvânt în documentele vechi. Sciții numiți Regali, mai erau numiți şi Hyperboreeni, iar sediul acestora era insula Hyperboreenilor, *Yswer Norden,* în gr. *'uper,* poetic *super* la latini, *Yser* la Goți şi Sveoni, literele p şi s se folosesc alternativ, una în locul celeilalte". La fel poate fi explicat şi SCAN, azi SKAN / SKANE, Scania numită în vechime *Scandia.* Ca *Scandia, Scanau, Scanorum sive Scandorum insula* (Insula Scanilor sau Scanzilor), nume sub care mai există o regiune situată dincolo de celelalte regiuni, care intră în contact cu Awuilonul (Crivățul). De aceea Lucanus îi pomeneşte ca locuind o regiune situată sub cercul glaciar sau sub Ursa Hyperboreeană (De bell. Civil, V, p.m. 121), iar Cicero, citând din poematica lui Aratus, spune: „urmează aşadar Septentrionalii" (De nat. deorum, II, p.m.47); Seneca îl numeşte *Polul Nord,* prin sinecdoca *Ursele: carul de gheață al Ursei hiperboreene (*Med. Act., II, cor.V, v.315).

În vechime, strămoşii noştri i-au zis *Scandia,* acest lucru fiind confirmat, printre alte scrieri, inclusiv de cronici. Astfel, în fragmente de legi, printre cele mai vechi sunt şi cele prescrise Sveonilor şi Goților, în anul 1375, unde Sveonia este numită YSWERSTOG / OSTWANSTOG şi NORDANSTOGH (Diod. Sic., Bibl. Hist., p.m.91…) Din tradiția celor vechi, după cum o arată Diodor, aşa s-a găsit să fie reprezentată grafic. De către cei vechi, locuitorii acestei insule au fost numiți *Hyperboreeni;* cu atât este mai demn de crezare, cu cât această sentință este aşezată la începutul cărții. *Hyperboreenii* au fost numiți de la adverbul *'uper,* „peste", „dincolo" şi *Borea,* „Crivăț", deci cei care locuiesc dincolo de bătaia crivățului (Plin., VI, 1 3), iar la scoliastul acestuia, Adamus (p.m. 149, 111, 83): „Danii, Sveonii şi Normazii, precum şi celelalte popoare scite au fost numite de către Romani Hyperboreeni; pe aceştia Marcianus i-a încărcat cu laude de tot felul". Scriitorii greci (printre ei şi Diodor Sicilianul, Lib-.III, p.m. 132) şi Plutarh, De facie in orbe Lunae, p.m. 941), i-au numit populații vestice, atlantice şi hiperboreene; Tacitus (De mor.Germ, CXLV) relatează: „dincolo de Svioni nu există decât o mare calmă, aproape imobilă care înconjoară şi închide globul terestru". Dintre toți ceilalți sciți, hiperboreenii erau nişte oameni cu totul aparte, subliniază RUDBECKIUS.

§12. În legile noastre, atât mai vechi, cât şi mai recente, nu se face numai mențiunea săgeților, ci întotdeauna sunt pomenite împreună arcul şi săgețile. În probleme de moştenire, când se făcea succesiunea, acela din fii era socotit mai norocos şi deci şi mai puternic în războaie, care moştenea 12 arcuri: acesta se numea, de fapt, scit. Şi, după cum demonstrează codicele, în concordanță cu toate celelalte reglementări, acesta avea titlul de agent prin ereditate – ARFDABOLKER, ARF însemnând atât „săgeată" cât şi „arc". Cum averea se socotea în funcție de numărul de arcuri şi săgeți, obicei transmis şi la strămoşii noştri geți care descindeau din sciți, adevărații sciți erau socotiți a fi doar aceia care posedau de trei ori douăsprezece arcuri („*thre tölptir SKUTHA strang ok bogha*"), iar prin cuvântul ARF se înțelege atât „săgeată" cât şi „arc". Acest mod de a judeca lucrurile era oglindit şi în titlul de ereditate şi, cu cât un fiu moştenea un număr cât mai mare de arcuri şi săgeți, cu atât era mai vrednic pe câmpul de luptă; iată-l aici instituit şi în contextul unei vânători: „Dacă cineva, în propria-i pădure, deci, pe propriul său domeniu de vânătoare, după ce a încolțit o fiară, simțindu-se obosit, vrea să se odihnească şi astfel nu mai continuă vânătoarea, pune pe urmele fiarei un arc sau o săgeată; iar dacă, după aceea, fiara este ucisă de către alții, acestora le revine pielea, iar celui care a tras primul cu săgeata îi revine restul fiarei; iar dacă se va isca o nemulțumire, atunci se va recurge la arbitrajul bărbaților de bună-credință (bănuiesc că nu este vorba de un proces la tribunal, ci de o asociație a vânătorilor însărcinată a rezolva atari neînțelegeri, n.t.), aşa că se va rezolva totul cu eleganța care ne este caracteristică". (Oare aceasta să fie şi rădăcina ontologic-gnoseologică a vechii zicale româneşti „a vinde pielea ursului din pădure"?, n.t.)

§13. Am spus că, în legile noastre, prin cuvântul ARF, se înțelege nu numai „săgeata" ci şi „arcul", care se mai numeşte şi ARMBORST. Sintagma ARMBORST ATARS BRESTER are sensul „săgeata este trasă cu arcul".

În legile noastre, atât cele vechi, cât şi în cele mai dincoace, se menționează ca arme *arcul* şi *săgețile,* de unde li se trage şi numele de Sciți. Conform informațiilor furnizate de Kongbr (c.,XXIX din Codex Magni Erici şi c. XXIV din legile generale (Codul civil) ale regelui Christoph), luptătorii purtau câte 12 săgeți corespunzător cu numărul zeilor, cf. Virg. (Georg., I, p.41): „De aceea pe pământul nesfârşit domneşte soarele daurit prin cei doisprezece aştri ai lumii"; la Homer (Iliad.I, p.2, v.3) găsim folosită cifra 9: „preț de nouă zile zburau săgețile lui Zeus prin armată".

§14. Din citatele date mai sus, precum şi din alte surse, s-a văzut că *Skyta* înseamnă, în legile noastre, „a trage cu arcul şi săgeata"; aceasta reiese mai clar din VOSSIUS, SCIOPIUS, CELLARIUS şi BORRICHIUS (De variis linguae aetatibus: Defensione Vossii adversus Sciopium).

(continuare în numărul viitor)

DAC ŞI DACIA, DENUMIRI PROSCRISE O MIE DE ANI

Ing. Dan Ioan Predoiu

Motto:

„Şi când propria ta viaţă singur n-o ştii pe de rost
O să-şi bată alţii capul s-o pătrunză cum a fost?"
Mihai Eminescu, Scrisoarea I

„Cât timp va exista în lume un singur exemplar din poeziile lui Eminescu identitatea neamului nostru este salvată".
Mircea Eliade

DESFIINŢAREA MEMORIEI EXISTENŢEI DACILOR A FOST INIŢIATĂ DE TIMPURIU OSTILITATE PRIMARĂ

Ostilitatea romanilor faţă de formaţiunile statale dacice din bazinul hidrografic al Dunării, din spaţiul carpato-danubiano-pontic, a început în momentul în care aceştia au înţeles că, în timp ce dacii erau în măsură să-şi asigure, cu forţe proprii, mijloacele de supravieţuire din teritoriile pe care le ocupau, ei romanii, erau obligaţi să-şi procure elementele de subzistenţă prin jaf şi cuceriri armate din zonele limitrofe.

Astfel, pe măsură ce romanii cuceresc pe rând Nordul Africii, Galia, Asia Mică, Egiptul etc., formaţiunile dacice se coagulează într-un stat unitar a cărui mărime creşte semnificativ, până când, pe timpul lui Burebista, acesta acumulează puterea care-i permite să fie considerat chiar arbitru al vieţii politice de la Roma.

Poetul roman Horaţius Quintus Flaccus (68-8 î.e.n.) relevă într-una dintre „Satirele**" sale, starea de spirit a romanilor şi grija acestora faţă de pericolul care l-ar fi prezentat dacii, care-şi apărau cu îndârjire teritoriul.**

„Hai bunule, ... ce-ai mai auzit despre daci"?

RĂZBOAIELE DACILOR CU ROMANII

După începutul războiului cu dacii, din anul 101, Traian face un efort excepţional să pătrundă spre inima Daciei şi prin defileul Dunării la Cazane, croindu-şi drum, săpat în stâncă, pe peretele vertical de pe malul drept al fluviului, navigabilizând canalul Simplegade, Sip, de la Porţile de Fier şi construind podul peste Dunăre, de la Drobeta-Turnu Severin.

În acest fel, atacând pe două fronturi, a reuşit Traian, în anul 106, să cucerească Dacia, dar numai o treime din teritoriul său, care include minele de aur, de alte minerale şi de sare, inclusiv căile de acces.

Dominaţia romană în Dacia, din anul 106 până în anul 271, a întâmpinat o rezistenţă permanentă din partea dacilor, care, după cum sintetizează Nicolae Iorga, s-a manifestat cu conflict armat, în 100 din totalul de 165 de ani.

ANARHIE MILITARĂ LA ROMA

În Imperiul Roman, între anii 235 şi 284 e.n., se declanşează o puternică stare de „anarhie militară" cu neîntrerupte războaie civile, ceea ce face ca la conducerea statului să se succeadă peste 25 de împăraţi şi co-împăraţi, exact atunci când la graniţele imperiului apar populaţiile migratoare.

În anul 238 se produce primul atac al dacilor, aliaţi cu carpii şi cu goţii, la frontiera romană de la Dunărea de jos.

ÎMPĂRAŢII ROMANI CONFIRMĂ EXISTENŢA DACILOR

Spre sfârşitul perioadei de dominaţie romană, cinci împăraţi, după războaiele cu dacii răzvrătiţi, şi-au luat titlul aureolat de „Carpicus Maximus" şi de „Dacicus Maximus": Maximus Tracul în anul 236; Filip Arabul în anul 247; Decius în anul 249; Galenius în anul 257 şi Aurelian în anul 273.

Se demonstrează, astfel, că dacii, ca populaţie în zonă, erau o prezenţă reală, chiar şi după încheierea perioadei de stăpânire romană în Dacia.

DIN 253 e.n. ÎNCEPE PĂRĂSIREA DACIEI

În anul 253 e.n., ca urmare a pustiirilor repetate, începe un exod masiv al păturilor înstărite din provincia Dacia Traiană spre regiuni mai protejate şi mai bine ferite de pericole, din Imperiu.

În acelaşi an, Gallenius (260-268), din 253 co-împărat pe lângă Valerian (253-260), tatăl său, nu poate împiedica nici constituirea în Gallia, peste 15 ani, a unui stat independent de Roma.

REGALIANUS REFACE DACIA LA 258 e.n.

Dorinţa geto-dacilor de a se elibera de dominaţia romană s-a manifestat prin împăratul Regalianus (258-268).

Regalianus, fiind din neamul geto-dacilor, după ce pe plan local a fost proclamat împărat, fără să ajungă la Roma, reuşeşte să facă o Dacie independentă cuprinzând teritorii dacice de pe ambele maluri ale Dunării, din amonte de Viena, din Boemia până la Nistru şi Bug.

În „Scriptores Historiae Augustae**", scrisă de Trebollio Pollio, se precizează „*Regalianus… de neam dac… fiind chiar rudă cu însuşi Decebal…*".**

SULPICIA DRYANTILLA, SOŢIA SA, IMPUNE LA 270 RETRAGEREA ROMANILOR DIN DACIA

Deşi Regalianus este ucis mişeleşte de oamenii lui Gallenius, în 268, regatul său dacic îşi continuă, totuşi, existenţa sub conducerea soţiei sale, Sulpicia Dryantilla, (268-270) până în anul 270, an în care Aurelian este constrâns să înceapă tratativele pentru retragerea din Dacia a unităţilor armate romane.

După retragerea Aureliană, din anii 271-175, Imperiul roman se confruntă cu o puternică ofensivă a răspândirii noii religii creştine.

PERSECUŢII ANTICREŞTINE ÎN PERIOADA 303-313 e.n.

Edictul imperial din anul 303 condamnă cu vehemenţă pe adepţii noului cult religios creştin, ceea ce conduce la un puternic val de persecuţii din timpul dom-

niei lui Diocleţian (284-305).

Documentele istorice înregistrează un număr deosebit de mare de martiri, în vechiul teritoriu dacic din Dobrogea, din dreapta Dunării, la Tomis (Constanţa), Axiopolis (Cernavodă), Halmyris (Razelm), Dinogeţia, Noviodunum (Isaccea), Durosturom (Silistra).

OFICIALIZAREA CREŞTINISMULUI DE LA 313 e.n. CONSTANTIN CEL MARE LA BIZANŢ

Proclamarea, prin Edictul imperial de la Mediolanum, Milano, din anul 313, a libertăţii de credinţă şi a egalităţii în drepturi, pentru toţi creştinii din Imperiul roman, face ca persecuţiile împotriva acestora să înceteze.

În anul 325, Constantin cel Mare (324-337), protector al creştinismului, instalat la Bizanţ ca unic suveran al Imperiului Roman, a convocat primul Conciliu Ecumenic, ţinut de Niceea, unde se pun bazele dogmatice, liturgice şi canonice ale bisericii creştine.

Noua structură organizatorică ecleziastică este baza viitoarei ortodoxii, cu specificul propriu de conducere autocefală a bisericii.

ROMA PIERDE DIN IMPORTANŢĂ

Roma pierde din importanţă, iar structura superioară ecleziastică, a vechii religii păgâne, adoptă creştinismul sperând să-şi păstreze, totuşi, o anume notă de independenţă.

În anul 330, noile reforme constituţionale fac ca senatele din Roma şi din Constantinopol să devină simple consilii orăşeneşti.

ALIANŢA DACILOR CU GOŢII

Goţii, războinici instalaţi în teritoriul dacic de la nord de Dunăre, după ce s-au aliat cu dacii localnici au preluat ostilităţile militare împotriva Imperiului Roman de la sudul Dunării. Confruntarea l-a determinat pe împăratul Constantin cel Mare să încheie cu aceştia o pace, în anul 332, pentru o durată de 30 de ani în care conflictele armate încetează.

Alianţa dacilor cu goţii nu este bine văzută de Roma ecleziastică.

RUPTURA DACILOR CU ROMA, MOTIVATĂ RELIGIOS

Perioada de dominaţie romană în Dacia de la nord de Dunăre şi ultimele persecuţii religioase de după anul 303, la care au fost supuşi locuitorii din Dobrogea, din Scyţia Minor, i-a îndepărtat pe daci de Roma şi i-a făcut să se apropie mai mult de noile structuri religioase de la Constantinopol.

OSTILITATE ÎN PLAN RELIGIOS

În plan religios, una din cauzele grave pe care Roma creştină ecleziastică le aduce celor de la Constantinopol este că aceştia, pe baza curentului „origenist", ar fi adoptat câte ceva din elementele de dogmă proprii religiei geto-dacilor. Ca exemplu Silviu N. Dragomir îl citează pe teologul alexandrin Origene, apologet creştin (185-254 e.n.) care, apărându-şi opţiunile „împotriva lui Celus" consemnează:

„*Apoi fiindcă noi creştinii cinstim pe cel prins şi mort, el crede că noi am făcut la fel ca geţii, care îl cinstesc pe Zamolxe*".

Rezultă că ostilitatea faţă de tot ce era de sorginte dacică, chiar şi cu privire la practica religioasă, dăinuia mai de mult, de dinainte de oficializarea religiei creştine din 325.

PARALELE DACO-CREŞTINE

Cu privire la paralela între religia zalmoxiană şi religia creştină, Mircea Eliade remarcă concludent că:

„*Nemurirea getică devine nemurire creştină...*"

Ca Simion Mehedinţi să precizeze că strămoşii noştri autohtoni geto-daci au fost „*pe jumătate creştini înainte de a se fi ivit Hristos pe pământ*".

ROMA ECLEZIASTICĂ CA PUTERE POLITICĂ

Nemaiavând acces la forţa armată, care acum era dirijată din noua capitală a imperiului, structura ecleziastică de la Roma, de după anul 325, îşi consolidează mai mult poziţia politică, înţelegând să stăpânească prin religie, ceea ce până atunci rezolvaseră cu forţa armelor.

S-a încercat o apropiere şi cu dacii de pe ambele maluri ale Dunării, dar dacii care adoptaseră creştinismul direct de la sursă, datorită şi poziţiei geografice mai apropiate de Constantinopol, au refuzat să colaboreze cu trimişii Romei, în care au recunoscut atât pe reprezentanţii militarilor pe care-i alungaseră cu cca. o jumătate de veac în urmă, cât şi pe continuatorii clericilor, care dirijaseră măsurile de represiune a fraţilor lor din dreapta Dunării, din Scyţia Minor.

Refuzul dacilor de a colabora cu Roma însemna şi refuzul cooperării economice, căci aici în Dacia era principalul izvor de resurse alimentare şi de subzistenţă. Astfel Roma este împinsă spre măsuri extreme.

IMPUNEREA INTERDICŢIEI ASUPRA DENUMIRILOR DE DAC ŞI DE DACIA LA 362

Ca urmare, structura ecleziastică de la Roma, refuzată de daci, înţelege să-i pedepsească pe aceştia interzicând cu stricteţe până şi pronunţarea numelui de dac şi de Dacia, începând din vremea împăratului Iulian Apostatul (361-363). Chiar şi Traian este pus la index de biserică, ca persecutor al creştinilor.

PRECEDENTE

Conducerea structurilor ecleziastice creştine de la Roma, practica încă din clandestinitate, de pe când mai era încă în viaţă Apostolul Pavel, forma de pedepsire, cu interzicerea folosirii numelui, a acelor comunităţi care nu acceptau subordonarea totală faţă de centru.

Astfel biserica din Laodicea, din Asia Mică, localitate situată la 200 km est de Efes, este ameninţată iniţial, pe la începutul celei de a II-a jumătăţi a secolului I e.n. că Domnul „o va lepăda din gura Sa", iar apoi în anul 63 e.n. i se aplică efectiv sancţiunea numită: „damnatio memoriae" (condamnarea la uitare) sau „erasio nominis" (ştergerea numelui, a pomenirii) după care numele este înlocuit cu acela de „Biserica din Efes". Laodiceea dispărând din scripte.

„Epistola către Efeseni" nu le-a fost adresată creştinilor din Efes. Nu pentru ei a fost scrisă, ci pentru „alţii". Expresia „în Efes" lipseşte din cele mai vechi manuscrise ale Epistolei, numele de Efes fiind introdus ulterior, de către cei care au alcătuit „Corpus Paulinum" totalitatea scrierilor Pauline, către sfârşitul secolului I sau primul sfert al secolului al II-lea. De clarificarea acestei pasionante probleme, de-a lungul secolelor, s-au ocupat de la „Origene ţi Ieromin, până la Percy şi Roventa".

IULIAN APOSTATUL NU-I AGREEAZĂ PE DACI

Iulian Apostatul a fost primul care a înlocuit denumirea etnică de geţi cu cea falsificată de goţi, pe baza prezenţei vremelnice, de moment, dar reale, a goţilor în zonă.

Împăratul Iulian Apostatul, deşi de acord cu interdicţia de utilizare a denumirilor de dac şi de Dacia, şi-a câştigat titulatura datorită stării de conflict cu biserica,

deoarece încercând să renunțe la creştinism, ia o serie de măsuri anticreştine (a redeschis templele păgâne şi a dat un edict de toleranță pentru păgâni, donatişti şi evrei) fapt care i-a adus cognomenul de „Apostata". Măsurile au fost revocate la moartea sa (363).

ISTORICII ANTICI, INTERZIŞI PENTRU PASAJELE ÎN CARE SE REFERĂ LA DACI ŞI LA DACIA

Interdicția de utilizare a denumirilor de *dac* şi de *Dacia* a presupus şi a condus şi la scoaterea din circulație a scrierilor anterioare, cu referire la daci, situație care a făcut să dispară din operele din antichitate a peste 200 de referiri la numeroşi autori greci şi romani, dintre care cei mai importanți au fost: Ablaviu, Claudius, Aelianus, Lucius Ampelinus, Apianus, Caninius, Arian, Aristotel, Cassiodorus, Dio Cassius Coceianus, Cezar, Dio Crisostomos, Cicero, Clemens din Alexandria, Criton, Demostene, Dexipp, Dio din Prusia, Dionisiu din Alexandria, Diodor din Sicilia, Eusebius din Cesareea, Iosephus Flavius, Frontius, Galen, Hellanicos, Herodot, Hesychios din Alexandria, Hieronimus, Horațiu, Iordanes, Iulian Apostatul, Lactantius, Titus Livius, Lucan, Lucian din Samosata, Ammisnus Marcellinus, Meandru, Trogus Pompeius, Pomponius Mela, Ovidiu, Platon, Pliniu cel Bătrân, Plutarh, Prophyrios, Prosper, Ptolomeu, Rufinus, Sofocle, Solimus, Strabon, Suetoniu, Tacitus, Traian, Tucidide, Valerius Maximus, Vergilius, Xenophon.

EUTROPIUS, LA 364 e.n., ÎI OMITE PE DACI

Primul care aplică această interdicție este istoricul oficial al imperiului, Eutropius, care, la 364, spune că „dacii" nici nu mai există, că aceştia au dispărut din istorie când au fost cuceriți şi învinşi de Traian.

EMINESCU, „RUGĂCIUNEA UNUI DAC"

Aflând de această formă de persecuție, Eminescu scrie: „*Rugăciunea unui dac*" în anul 1879, în care redă miezul conflictului de la data la care s-a hotărât interdicția de a se mai folosi numele de *Dacia* şi de *daci*. Cu alte cuvinte, de atunci, de mai mult de 124 de ani în urmă, față de azi, Eminescu aflase de interdicția impusă în secolul IV asupra utilizării denumirilor de dac şi Dacia.

Cu înăbuşită revoltă, din postura creştinului lovit, care se roagă pentru duşmanul său, el spune:

„*Gonit din toată lumea prin anii mei să trec,*
Pân-ce-oi simți că ochiu-mi de lacrime e sec
……
Să blesteme pe-oricine de mine-o avea milă,
Să binecuvânteze pe cel ce mă împilă
……
Că-n orice om din lume un duşman mi se naşte
C-ajung pe mine însumi a nu mă mai cunoaşte
……
Şi-acela dintre oameni devenind cel dintâi
Ce mi-a răpit chiar piatra ce-oi pune căpătâi
……
Iar celui ce cu pietre mă va izbi în față
Îndură-te, stăpâne şi dă-i pe veci viață
……
Şi-aceluia, Părinte, să-i dai coroană scumpă
Ce-o să asmute câinii, ca inima-mi s-o rumpă
……
Spre ură şi blesteme aş vrea să te înduplec
Să simt că de suflarea-ți, suflarea mea se curmă
Şi-n stingerea eternă dispar fără de urmă."

ROMA – AUTORITATE CREŞTINĂ SUPREMĂ

Roma ecleziastică, moştenitoare a unei structuri organizatorice, în care experiența din timpul vechii religii îşi spune cuvântul, se preocupă intens să-şi dobândească un anume grad de influență şi importanță față de Constantinopol.

Aceasta chiar reuşeşte, când în anul 375 episcopul de Roma obține recunoaşterea autorității supreme în cadrul bisericii creştine, ca apoi în anul 380, prin edictul de la Thessalonic, structura ecleziastică de la Roma, precursoarea catolicismului, să se impună ca religie de stat, adoptând principiul conducerii centralizate a bisericii.

În anul 391, are loc interzicerea tuturor cultelor păgâne, iar creştinismul este decretat unica religie a imperiului.

DIVIZAREA IMPERIULUI ROMAN DE LA 395 e.n.

Totul se consolidează „putere de stat şi structură ecleziastică proprie", din anul 395 când, după moartea împăratului Theodosius I, Imperiul Roman este divizat şi atribuit spre conducere celor doi fii ai fostului împărat:

-Flavius Arcadius, Împărat al Imperiului Roman de Răsărit, având capitala la Constantinopol şi structura ecleziastică precursoare a ortodoxiei:

-Flavius Honorius, Împărat al Imperiului Roman de Apus, cu capitala la Ravenna, cu structura ecleziastică precursoare a catolicismului.

PRIMATUL ONORIFIC AL PAPEI DE LA ROMA

În anul 451, la al patrulea Conciliu Ecumenic al bisericii creştine de la Caleodon se proclamă egalitatea între Scaunul episcopal din Constantinopol şi cel din Roma primatul onorific, grație vechimii Scaunului său, de când funcționa clandestin în catacombele de la Roma. Dar faptul în sine a adâncit prăpastia dintre cele două biserici, care acum se îndreaptă cu paşi siguri spre schisma ce va surveni în două etape, una pe durată mai scurtă în secolul IX şi alta definitivă în secolul XI.

CĂDEREA IMPERIULUI ROMAN DE APUS

În 4 septembrie 476 e.n., cade Imperiul Roman de Apus. Ultimul împărat roman, Romulus Augustulus (473-476) este detronat de Odoacru, căpetenia mercenarilor germanici, care trimite la Constantinopol insignele imperiale ale fostului Imperiu Roman de Apus.

Interdicția de folosire a numelui de dac şi de Dacia se menține cu strictețe.

IORDANES, SALVATOR AL INFORMAȚIILOR DESPRE DACI

În anul 551, Iordanes, folosind cheia get-got, preia importante date istorice despre geto-daci în lucrarea sa „Getica", intitulată şi „*Despre originea şi faptele Geților*".

În dorința de a conserva date istorice condamnate la pieire, Iordanes, după ce ia cunoştință de Istoria Goților scrisă de Cassiodor (480-575 e.n.) în 12 volume, azi dispărută, pe care a lecturat-o, după spusele sale, în trei zile adaugă la aceasta date din istoria geto-dacilor, despre a cărei pomenire ştia că există interdicția impusă de Roma ecleziastică.

Astfel, la istoria mai recentă a goților (sosiți în 235 e.n.) el include date din multimilenara istorie a geților declarând: „*Am făcut în expunere unele adaosuri potrivite, din istorici greci şi latini, amestecând în cuprins, la mijloc şi la sfârşit, multe pe care le-am socotit utile*". Deşi intitulează cartea „Getica**", el atribuie întreaga istorie prezentată, goților.**

Acea inversare de denumiri get-got a salvat de la cenzura vremii importantele informații din opera lui Iordanes, care-i priveau pe „daci" şi care astfel au fost preluate, menajate şi păstrate cu grijă de cei interesați, ca fiind mărturii de istorie antică a popoarelor germanice. Eroarea a fost înlăturată în 1853 de Iacob C. Grimm.

HEINRICH PANTALEONIS, LA 1571, CONFIRMĂ SALVAREA INFORMAȚIILOR DESPRE DACI

Cărturarul Heinrich Pantaleonis prezintă în „Cartea eroilor națiunii germane**", tipărită la Basel între anii 1562 şi 1571, date istorice din Getica lui Iordanes şi le conferă contemporaneității. Dar, referindu-se de la Zamolxe, la Burebista şi Deceneu, el evocă de fapt „eroi ai națiunii dacice", informații salvate astfel de crunta cenzură a vremii impusă de structura ecleziastică de la Roma.**

PRIMA SCHISMĂ DE LA 863 e.n.

În anul 863 e.n., ca urmare a accentuării diferendelor dintre conducerile politico-religioase ale celor două centre de influență cu capitalele la Constantinopol şi Roma, se produce prima schismă care durează patru ani (863 – 867 e.n.) şi se încheie după îndepărtarea din funcție atât a conducerii politice (împăratul Mihai al III-lea, 842-867 e.n.), cât şi a celei religioase (patriarhul Fotie), ale celor din Răsărit. Apusul era condus religios de Papa Nicolae I (857-867)

MAREA SCHISMĂ DE LA 1054 e.n.

Marea schismă din anul 1054 definitivează ruptura cauzată de conflictul religios mocnit, de câteva secole în urmă, dintre Răsărit şi Apus.

CRUCIADELE DE LA 1096 LA 1270 e.n.

Apariția turcilor selgiucizi în Asia Mică, din anul 1071, motivează şi fundamentează intervenția militară a Apusului spre Răsărit, ceea ce declanşează cruciadele **care duc la slăbirea şi apoi la distrugerea Imperiului Bizantin care ființa cu această titulatură din anul 491.**

Prima cruciadă din anii 1096-1099, pornită pe traseul de la Köln şi urmând, în aval, cursul Dunării spre vărsare şi apoi spre Constantinopol, întâlneşte în calea sa un puternic stat dac, ce se numea efectiv Dacia (supranumit şi Blach), între Tisa şi Nistru, condus de un domnitor „Vlad" (1060-1101) de la care cruciații cer şi obțin acceptul de trecere, după cum se precizează în Codex Rohonczi, depozitat în Biblioteca Academiei de Ştiințe Ungare, Secția Manuscrise din Budapesta.

STATUL DAC DIN SECOLUL XI

Se constată astfel că dacii, în ciuda interdicției de a li se fi pomenit numele, existau efectiv şi în secolul al XI-lea în spațiul lor de supraviețuire carpato-danubiano-pontic.

Dar Codexul Rahonczi, care ne-a furnizat informația, a fost descoperit şi valorificat recent la sfârşitul secolului al XX-lea. Adus integral în țară, sub formă de copie filmată (448 de pagini), în aprilie 1983, de prof. Augustin Deac şi tradus de prof. Viorica Enăchiuc, Codexul Rahonczi a văzut lumina tiparului abia în secolul următor, al XXI-lea, în anul 2002, fiind lansat la al III-lea Congres de Dacologie.

MĂRTURII DESPRE EXISTENȚA DACILOR ÎN SEC. V, VII şi VIII

Recent, surse provenind tot dinspre Budapesta au precizat că hunii, sosiți în zonă la sfârşitul secolului IV şi începutul secolului V au găsit în spațiul carpato-danubiano-pontic, formațiuni statale dace. Pentru acest motiv Atila (434-453) şi-a luat titulatura de Rex Hunnorum, Medorum, Dacorum, adică „Rege al hunilor, meduşilor şi al dacilor".

Geograful din Ravena, Ravennatis Anoymi, în cosmografia sa din secolul VII pomeneşte despre „*Dacia cea mare şi întinsă care de curând se numea Gepida*".

Istoricul Einharht, în „Viața lui Carol cel Mare**" (768-814), spune că acesta, la 796 e.n., după luptele cu avarii din Panonia, la întoarcere, „*a trecut pe la daci, iasigi şi moravi*". Aceste informații au fost culese şi incluse de prof. Augustin Deac în „**Istoria adevărului istoric**", editată în anul 2001.**

PAPA DE LA ROMA CONFIRMĂ EXISTENȚA SCRIERII DACICE LA 1002 e.n.

În anul 1002, Papa Silvestru (999-1003) îl dojeneşte într-o scrisoare pe regele Ştefan al Ungariei (997-1038): „*că supuşii săi folosesc o scriere dacică de la dreapta la stânga în alfabetul vulgar al localnicilor*", după cum ne spune cercetătorul ungur Csallany Deszo, la anul 1972.

Se confirmă astfel că localnicii „daci" scriau „*de la dreapta la stânga*", constatare făcută şi de profesoara Viorica Enăchiuc, ce i-a permis să descifreze Codexul Rahonczi. Altfel, mai apare o sursă total independentă, din aceeaşi perioadă de timp, care face precizări asupra existenței scrierii dacice.

CĂDEREA IMPERIULUI BIZANTIN DIN 1204

După Cruciada a IV-a, puterea militară a Imperiului Bizantin este desființată. Cade şi Imperiul Bizantin. Cu acea ocazie, Roma ecleziastică a intrat şi în posesia puternicei baze documentare de la Constantinopol din care a reținut doar ceea ce i-a convenit. Pentru o scurtă perioadă de timp (1204-1261), ființează în Răsăritul Imperiul condus de latini, până când aceştia sunt alungați, iar Imperiul Bizantin reintră în drepturi.

ŞI ASĂNEŞTII, RUPȚI DE BIZANȚ, REFUZĂ SĂ TREACĂ LA CATOLICISM

Documentele vremii consemnează că în timpul Papei Inocențiu al III-lea (1204) „*s-au făcut încercări serioase*" pentru trecerea românilor la catolicism sub Împăratul romîno-bulgar Ioniță (1197-1207).

Imperiul româno-valaho-bulgar (1185-1396) desprins, prin revoltă, din Imperiul Bizantin, a fost condus inițial de frații români Asan, Petru şi Ioniță, toți trei eliminați prin asasinat în anii 1196, 1197 şi 1207.

În 1170, rabinul Veniamin din Tudela spunea despre valahii din Tesalia „*Nimeni nu cutează a-I înfrunta în război şi nici un rege nu i-a putut birui*", apreciere mai mult decât veridică, confirmată după numai 35 ani, la anul 1205, când proaspătul împărat al Imperiului latin, fostul conducător al Cruciadei a IV-a care a desființat Imperiul Bizantin, vestitul Balduin de Flandra, încercând să-i supună, este bătut şi învins de valahi, capturat şi depus în lanțuri la Târnovo, capitala lui Ioniță.

SAŞII ŞI SECUII ADUŞI ÎN PERIOADA CRUCIADELOR

În perioada cruciadelor, care au durat între 1096 şi 1270, au fost implantați în Transilvania, în special în centre urbane, coloniştii saşi (1141) şi secui (1213) cu sprijinul regilor catolici ai țării vecine Ungaria: Geza al II-lea (1141-1162), Bela al II-lea (1172-1196) şi Andrei al II-lea (1205-1235),

care le-au acordat acestora importante privilegii. Cronicarii vremurilor de atunci, Pauler Gyula, Rogerius şi alţii, nu semnalează prezenţa ungurilor în Transilvania aşa cum sunt menţionaţi valahii, saşii şi secuii.

Dacă regii unguri ar fi dispus de populaţie ungară în exces, n-ar fi apelat la coloniştii saşi şi secui. Rezultă că ungurii au fost colonizaţi ulterior.

PAPA INOCENŢIU AL III-LEA RIDICĂ INTERDICŢIA DE UTILIZARE A DENUMIRILOR DE DAC ŞI DE DACIA

Acceptând evidenţa în privinţa existenţei dacilor, Papa Inocenţiu al III-lea (1198-1216), devenit principala forţă politică religioasă în zonă, după căderea Bizanţului din 1204, ridică interdicţia de folosire a numelor de Dacia şi de daci, după cum relevă Alexandru Busuioceanu, care a cercetat surse din Spania. Se reabilitează în acelaşi timp şi memoria Împăratului Traian, pentru fapta sa de cuceritor al unei părţi din Dacia.

DENUMIRILE STRĂMOŞILOR NOŞTRI DE-A LUNGUL TIMPURILOR

Dar locuitorii din vechiul spaţiu carpatic sunt numiţi de-a lungul timpurilor în cele mai diferite feluri: pelasgi, valahi, urieşi, hiperboreeni, sciţi, traci, geto-daci şi români, atestându-se prin aceste denumiri continuitatea multimilenară în spaţiul lor de sălăşluire constantă a unuia dintre cele mai vechi popoare ale Europei.

DACII ÎN MILENIUL ÎNTUNECAT

Recapitulând informaţiile care confirmă existenţa dacilor şi a statului dac din mileniul analizat, rezultă:

•anul 236 – Maximus Tracul (235-238) Dacicus Maximus şi Sarmaticus Maximus

•anul 247 – Filip Arabul (244-249) Carpaticus Maximus

•anul 249 – Decius (249-251) Dacicus Maximus

•anul 257 – Gallienus (253-260 – coîmpărat, 260-268) Dacicus Maximus

•anul 258 – Regalian (258-268) împărat local, care a refăcut statul dac refuzând să se subordoneze Romei

•anul 268 – Soţia lui Regalian, Sulpicia-Dryantilla (268-270), regină a Daciei, rupte de Roma, care a impus lui Aurelian retragerea trupelor romane din Dacia

•anul 271 – retragerea aureliană din Dacia (271-275)

•anul 273 – Aurelian (270-275) Dacicus Maximus

•anul 362 – Iulian Apostatu (361-363) în timpul domniei căruia se instaurează interzicerea numelor de dac şi de Dacia impuse de structura ecleziastică de la Roma

•anul 434 – Atila (434-453) Rege al Hunilor, Meduşilor şi al Dacilor

•anul 551 – Iordanes: „Getica, despre originea şi faptele geţilor"

•sec VII – Geograful din Ravena: „Dacia cea mare şi întinsă"…

•anul 796 – Carol cel Mare (768-814) trece „pe la daci, iasigi şi moravi"

•anul 896 – Arpad (889-907) sosirea ungurilor îi găseşte pe localnicii daci în zonă

•anul 1002 – Papa Silvestru (999-1003) scrisoare către Ştefan I al Ungariei care pomeneşte de scrierea dacică de la dreapta la stânga

•anul 1096 – Cruciada I întâlneşte regatul lui Vlad (1060-1101) denumit Dacia, conform Codex Rohonczi

•anul 1204 – Papa Inocenţiu al III-lea (1198-1216) ridică interdicţia de utilizare a denumirilor de dac şi de Dacia

•

Observaţia, rezultat al înţelepciunii populare, că până la urmă „adevărul iese la lumină ca untdelemnul la suprafaţa apei", s-a confirmat şi în cazul dăinuirii dacilor în mileniul de interdicţie a utilizării numelor de dac şi de Dacia.

•

ISTORIA NOASTRĂ, POPOR CREŞTIN ORTODOX, SUGERATĂ DE ROMA CATOLICĂ

Noua politică a Romei catolice, care deşi deţinea, în arhivele bibliotecilor secrete şi interzise de mult, informaţii cu privire la originea adevărată a românilor din marea şi vestita naţiune a geto-dacilor îi prezintă pe locuitorii meleagurilor dacice ca fiind, chipurile, continuatori ai cuceritorilor şi coloniştilor romani din perioada de stăpânire a provinciei Dacia Traiană şi nicidecum ceea ce sunt ei de fapt, urmaşii direcţi ai dacilor.

La anul 1204, Papa Inocenţiu al III-lea, în scop evident de a-l atrage la catolicism, îi spune lui Ioniţă Împăratul româno- (valaho) bulgarilor, că după ce a auzit „*că strămbunii lui s-ar trage din viţa romanilor*"… şi că „*precum (tu) eşti cu sânge roman, aşa trebuie să fie şi urmarea şi că poporul ţării tale, care se zice că se trage de la romani, să urmeze institutele bisericii romane*", invitaţie căreia nu i s-a dat curs.

Când însă într-o scrisoare oficială a unui „Înalt Prelat" se folosesc expresii ca: „*s-ar trage*" sau „*se zice că se trage*" care subliniază îndoiala, presupunerea şi nesiguranţa privind originea unui popor, situaţia ca atare n-ar fi trebuit să fie trecută neobservată şi tratată cu uşurinţă.

Nu întâmplător, primele date oficiale despre istoria noastră provin din surse aflate sub influenţa bisericii catolice de la Roma:

•Nicolaus Olahus (1493-1568) român, episcop catolic, regent al coroanei ungare din 1562:

•Grigore Ureche (1590-1647(, Miron Costin (1633-1691) şi Ion Neculce (1672-1745) pe filiera catolică poloneză;

•Şcoala Ardeleană (sfârşitul secolului al XVIII-lea şi începutul secolului XIX) greco catolici, care cu toţii au zis că „*de la Râm ne tragem*".

PĂRERI CONTRARE

Însuşi Miron Costin, în însemnările sale personale, se întreabă: „*de unde aşa mulţime discălicate numai de la Italia, să iasă atâtea şări discălicate dintr-însa?*" chiar cu răufăcători după cum s-a vehiculat o părere „*Din temniţe cu sutele de mii de oameni cum s-ar afla? Şi-apoi fămei, iară atâta tâlhăriţe? Nu să prindă dară, cum zic aicea mano tigăneşte.*"

Aceeaşi afirmaţie l-a făcut şi pe Mihail Kogălniceanu (1817-1891), în plină campanie latinistă, să spună: „*romanomania de la Romulus (735-î.e.n.) până la Romulus Augustulus (476 e.n.), în loc să servească cauza românească atrage asupra noatsră râsul străinilor*".

MIHAI VITEAZUL – DACUS MALUS ŞI IMPERIUL HABSBURGIC

Conştiinţa autohtonicităţii daco-române este ilustrată şi de acţiunile unor mari voievozi şi conducători de ţară, care au urmărit cu osârdie şi obstinaţie, refacerea regatului lui Burebista, Decebal sau Regalianus, din cele mai vechi timpuri până la Marea Unire din 1918.

Faptul că la anul 1600, lui Mihai Viteazul (1593-1601), după ce acesta s-a intitulat „*domnul Ţării Româneşti şi Ardealului şi a toată Ţara Moldovei*“, i s-a spus „Dacus Malus“, de către potrivnicii acţiunilor sale, adică Dacul cel Rău, pentru că pusese în practică planul de refacere a unităţii Daciei regale, are o semnificaţie aparte în sensul citat.

Este greu de crezut că acţiunea de implantare a religiei greco-catolice în Transilvania, de la 1698-1701, să nu fi vizat deturnarea românilor creştin-ortodocşi de la conştiinţa apartenenţei lor la etnia daco-romană; sau că structura ecleziastică de la Roma să nu fi ştiut şi să nu fi încuviinţat acţiunea generalului austriac Nicolae Adolf Bukov, supusul Împărătesei Maria

Tereza, de distrugerea, cu tunurile, a cca 240 de mănăstiri creştin-ortodoxe, din Transilvania, la anii 1761-1762.

HORIA REX DACIAE

Reprezentativ este şi faptul că în anul 1784 conducătorul revoluţiei române, a lui Horia, Cloşca şi Crişan, este denumit „Horia Rex Daciae“, rege al Daciei, ceea ce ilustrează convingător că numele de dac şi de Dacia s-au păstrat intacte atât în conştiinţa românilor, cât şi în conştiinţa universală.

Mari cărturari şi învăţaţi europeni, cercetând locurile şi istoria noastră, s-au arătat contrariaţi de orientarea diferită faţă de informaţiile de bază, care ne privesc.

EMANUEL DE MARTONNE: „VOI ROMÂNII SUNTEŢI DACI“

Astfel, Emanuel de Martonne, reluat de Virgiliu Oghină spune: „*Nu pot înţelege, la români, mania lor de a se lăuda ca urmaşi ai coloniştilor romani, ştiind foarte bine că în Dacia nu au venit romani..., ci legiuni de mercenari recrutaţi din provinciile estice ale imperiului, chiar şi administraţia introdusă de cuceritori avea aceeaşi obârşie*“ şi despre care se ştie că s-au retras în 271.

Priviţi chipul moţilor, al ţăranilor din regiunile Haţegului şi Făgăraşului, la maramureşeni şi bucovineni şi veţi cunoaşte figurile dacilor sculptaţi pe Columna de la Roma. Voi românii sunteţi daci. Pe aceştia ar trebui să-i cunoască mai bine şi să se laude cu ei, pentru că acest popor a avut o cultură spirituală şi morală înaltă“.

DACII, O PREZENŢĂ REALĂ ŞI CONTINUĂ

În acelaşi sens, Mircea Eliade observă: „*România n-a avut un ev mediu glorios, dar a avut o preistorie egală, dacă nu superioară, neamurilor din fruntea Europei şi creatoare de cultură*“.

Umanistul sas, braşoveanul Jochannes Honterus (1498-1549), în „Geografia pe scurt a lumii cunoscute**“ scrisă la 1541, consemnează: „*ţara dacilor este stăpânită acum de moldoveni, de români transalpini (munteni) şi de transilvăneni*“.**

Ca Nicolae Iorga să afirme: „*conştiinţa unităţii de credinţă nu contrazice, ci suplineşte şi întăreşte conştiinţa unităţii de neam*“.

Polonezul Arzechovski, citat de Ramon de Basterra, remarcă: „*Nu există pe pământ alt popor care, năzuind la glorie şi eroism, să apere o ţară atât de mică împotriva atâtor duşmani*“.

RAMON DE BASTERRA: „NUMAI CEREŢI IERTARE LUMII“ CĂ AŢI RĂMAS ACASĂ

Cu un aparte realism, Ramon de Basterra, citat de Jesus Pardo, oferă concluzia care se desprinde din analiza datelor care ne privesc:

„*Până una-alta românii ar putea să înceteze de a mai cere iertare lumii că mai sunt încă în viaţă în propriul lor teritoriu“.*

„România nu numai că există, dar, în linii generale, graniţele sale lingvistice, inclusiv luând în considerare insuliţele maghiare şi germanice din Transilvania, sunt dintre cele mai de necontestat din Europa“.

Iar graniţele sale lingvistice şi astăzi depăşesc cu mult graniţele de stat.

Paradoxul existenţei noastre constă în aceia că urme de sălăşluire dacice se regăsesc şi azi pe întreg cuprinsul şi de-a lungul întregului contur al Daciei lui Burebista, dar ca de fiecare dată probe indubitabile, evidente în sine, înainte de a fi acceptate, sunt contestate cu vehemenţă.

Dintre toate aceste indicii, semne sau mărturii, principala dovadă o constituie limba: unitară, fonetică şi inconfundabilă, pe care locuitorii, situaţi în spaţii diametral opuse şi care n-au fost în contact sute de mii de ani, o vorbesc cu vocabular aproape identic, necontenit demonstrând că „*o unitate atât de pronunţată a limbii dovedeşte o unitate de origini etnice*“ după cum observă Eminescu.

Limbă despre care şi azi oficiali ai vremurilor, în lipsă de probe directe, spun că nu este a noastră.

Împotriva acestora, cu mâhnire, Eminescu, în spiritul ideii de evoluţie a unei limbi, a caracterului ei viu zice:

„*A crede însă că un popor de peste zece milioane de suflete a fost compus numai din nătângi şi că n-a avut nici destul auz, nici destulă minte... pentru a-şi plăsmui o limbă cumsecade, a primi apoi ciudatul axiom că numai domnii filologi sunt oameni cuminţi, care ne pot pune la cale după teorii, pe care le sug, între patru pereţi, din degetul cel mic, o asemenea credinţă este o insultă pentru naţia românească, care au vorbit şi scris bine şi într-un fel înainte chiar de a fi sământă de filologi pe plaiurile Daciei lui Traian*“.

DENUMIRILE DE DAC ŞI DE DACIA, LIANT DE BAZĂ AL EXISTENŢEI NOASTRE

Orice structură unitară are la bază un liant.

Pentru poporul român „liant“ au fost: atât limba, cât şi credinţa creştin-ortodoxă şi obiceiurile (port, cânt, joc, artă culinară etc.) datând din cele mai vechi timpuri, în acelaşi spaţiu carpato-balcano-danubiano-pontic.

După cum o dovedesc vestigiile istorice şi istoriografice şi numele de dac şi de Dacia a constituit liant de bază pentru existenţa noastră.

Poate de aceea numele de dac **şi de** Dacia **şi profundele semnificaţii istorice pe care le incubă au fost şi sunt disputate cu atâta vehemenţă.**

•

Informaţiile despre Dacia şi despre daci, scăpat peste timp de vitregia cenzurii vremurilor, pun astăzi, cu acuitate, problema aprofundării noilor date, precum şi a coroborării lor cu cele scrise de până acum, în vederea reconsiderării istoriei reale şi complete a poporului nostru.

Dacă doriți să aveți în biblioteca dumneavoastră cele două cărți **NOI NU SUNTEM URMAŞII ROMEI** de Dr. NAPOLEON SĂVESCU şi **ZAMOLXIS PRIMUL LEGIUITOR AL GEȚILOR**, puteți trimite o comandă la adresa - Daniela Gridan, Piața Victoriei nr.20, Orăştie jud. Hunedoara sau la telefon 0254 223853, specificând adresa poştală exactă. Veți primi cărțile la adresa indicată şi la veți achita prin ramburs poştal la prețul de 130.000 exemplarul, plus taxele poştale.

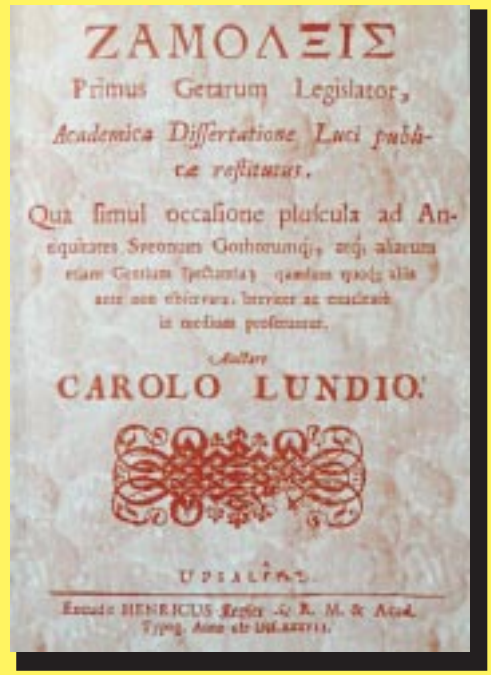

Dacă doriți un abonament la

DACIA MAGAZIN

Trimiteți prin mandat poştal suma de 250 000 lei pe adresa Daniela Gridan 2700 Orăştie Piața Victoriei 20.

Veți primi începînd cu luna următoare douăsprezece numere ale publicației noastre Vă rugam să specificați pe mandat adresa poştală corectă la care doriți să primiți revista.

În fiecare seara de luni de la orele 12 puteți asculta pe Radio România Actualități emisiunea Noapte Albastra al carei realizator Marian Megan va invită la rubrica deja consacrată PERSOANA ÎNTÂI.Veți putea fi în legătură directă cu New York-ul de unde doctorul Napoleon Savescu vă va aduce ultimele noutăți din lumea dacilor.Alături de domnia sa şi de invitații pe care îi va avea,veți putea patrunde în direct în această lume fascinantă a dacilor.